

fritanke

#1 • 2015 • MEDLEMSMAGASIN FOR HUMAN-ETISK FORBUND

< Chomsky

**PORTRETT:
DAG SØRÅS**

Fri tanke redigeres etter
redaktørplakaten.

Redaksjonelt stoff i Fri tanke står
ikke nødvendigvis for Human-
Etisk Forbunds regning.

Kontakt

Tlf: 23 15 60 20

Epost:

fri.tanke@human.no
fritanke.no

Ansvarlig redaktør

Kirsti Bergh
kirsti.bergh@human.no

Journalister

Even Gran
even.gran@human.no
Aslaug Olette Klausen
aslaug.olette.klausen@human.no

Design

Dinamo Magazine

Repro

Dinamo

Trykk

Kroonpress AS

Opplag

64 000

Coverfoto

Thomas brun

Stofffrister 2015

Nr 2-2015: 20. april
Nr 3-2015: 1. august
Nr 4-2015: 25. oktober

Fri tanke gikk til trykk
24.februar 2015

I magasinet Fri tanke har artikler referansenummer. Tast dette
nummeret inn i søkefunksjonen på Fritanke.no – så får du opp saken.

01

Hvordan arbeider vi best mot omskjæring av guttebarn?

I dette nummeret ser vi på omskjæring av guttebarn. Norske politikere har bestemt at sykehus skal tilby omskjæring av guttebarn. Da forslaget ble sendt ut på høring, gikk Human-Etisk Forbunds hovedstyre, og seinere også landsstyret, inn for å forby omskjæring for gutter under myndighetsalder. Sekundært gikk styret inn for dagens ordning, inntil et forbud foreligger.

Som humanister reagerer vi med ryggmargsrefleks på at barns kroppslige integritet krenkes gjennom unødvendige medisinske inngrep, som kan medføre skade, og særlig når det begrunnes ut fra religion og kultur. Norske barneleger er tydelige på at inngrepet er smertefullt, også flere dager etter inngrepet.

Jøder, muslimer og en rekke afrikanske folkegrupper praktiserer omskjæring av gutter – enten på nyfødte spebarn, småbarn eller tenåringer på terskelen til å bli mann. Hos bildebyråene finner vi foto av omskjæringsseremonier fra hele verden, og bildene er sterke. De etterlater inntrykk av stor smerte – og manglende valgfrihet. Men de forteller også historier om slekt, betydning, stolthet og sterke følelser.

Som motstandere av omskjæring befinner vi oss i et dilemma her. Blant de religiøst omskårete finnes det per i dag ingen massebevegelse av menn som er misfornøyde – tvert i mot mener de selv å velge det beste for sine sønner igjen når de velger omskjæring.

01 Ung gutt omskjæres av helsepersonell under en gratis masseomskjæring i Indonesia.

Vi ønsker endring av en praksis som det er knyttet lange tradisjoner og sterke følelser til. Da gjelder det å velge våre ord og strategier med omhu. Kanskje er ikke rop om forbud og moralsk fordømmelse nødvendigvis det mest effektive.

DET ER OGSÅ VERDT å merke seg at de aller fleste nyfødte guttene som omskjæres i USA, blir omskåret uten at det ligger religiøse argumenter bak. Det amerikanske folkehelseinstituttet går faktisk langt i å anbefale omskjæring av medisinske grunner.

Et interessant tankeeksperiment for oss som er imot omskjæring, kan være å spørre oss selv om hva vi ville ha ment hvis det virkelig, utvetydig var en medisinsk fordel å omskjære, helt frikoblet fra all religion. Vil vi likevel være imot omskjæring? Hvorfor, i så fall? Bør ikke humanister først og fremst støtte seg til vitenskapelige, medisinske argumenter?

T Kirsti Bergh, redaktør av Fri tanke

Les på *Fritanke.no*

Lykke til gjennom Skjærsilden, Eidsvig

Katolikken har blitt ledet ut i fristelse. Heldigvis venter en ny himmel og en ny jord på den andre siden av purgatoriet, men for å komme dit må de innrømme alt og rydde opp. Vår journalist Even Gran skriver om Den katolske kirke i Norges tvilsomme registreringspraksis av folk de mener må tilhøre den katolske menigheten. (9728)

Følg med på Fritanke.no

Der publiserer vi
jevnlig saker om livssyn,
livssynspolitikk og mye
annet.

6 Kalender
Ting vi husker fra månedene som har gått, og ting som skal skje i månedene som kommer.

8 3Medlemmer
Vi stiller tre medlemmer to spørsmål

1 Aktuelt

10 Notiser

12 Ateisten og presten
Intervju: En prest og en ateist har brevvekslet gjennom et helt år, om alt fra gudsbilder til det intimt personlige. Resultatet ble bok.

18 Bilder fra verden
Tyrkiske menn tar til gatene i miniskjørt for å støtte kvinnekampen.

2 Forbundet

22 Generalsekretærens spalte
«Vi må aldri komme dit at vi sidestiller kritikk av religion eller politikk med voldelige reaksjoner», skriver generalsekretær i Human-Etisk Forbund, Kristin Mile.

23 Notiser

25 Hovedstyremedlemmet
Line Mørch er 1.vara til HEFs hovedstyre. Hun er både fylkesleder, vigsler og gravferdstaler i tillegg, og klarer til og med finne tid til både jakt og kajakkpadling.

26 De frivillige
I Kristiansund driver Berit Jansvåg en samtalegruppe for eldre. Tema spenner fra det høge til det låge.

30 Konfirmasjon
Nå er den den tiden på året igjen. Marva er kursleder for ungdommer som tar Humanistisk konfirmasjon – og stortrives.

33 Humanistisk Ungdom
Humanistisk Ungdoms leder, Anders Garbom Backe, skriver om ekstremismen vi har møtt i år.

12

34

30

66

3 Tema

34 Omskjæring av guttebarn. En stor andel av verdens mannlige befolkning er omskåret – i den muslimske verden, i Afrika, i USA og Australia, i Israel. Både jødedom og islam er det en viktig tradisjon, amerikanske barneleger anbefaler det, mens europeiske barneleger fraråder det. Meningene er sterke. Fri tanke har møtt tilhengere og motstandere, og nølere.

4 Meninger

50 Portrettet
Dag Sørås er en skeptisk og religionskritisk humorist. Han har tullet med islam og norske styrker i Afghanistan. Gjett når han ble mest redd.

58 Menneskerettigheter
Retten til asyl er en grunnleggende menneskerett, men den er ikke lett å oppnå.

62 Kronikk
Derfor har Erik Tunstad skrevet en ny bok om evolusjon.

66 Bok-intervju
Tom Stalsberg har skrevet salmebok for troløse. Han ønsker seg en blasfemiapp.

70 Human etikk
Filosof Norunn Kosberg slår et slag for å være snill og høflig.

74 Info fra Human-Etisk Forbund
Annonseringer, kontaktinfo for organisasjonen, medlemsinfo m.m.

Hendelser og viderverdigheter vi har lagt merke til siden sist ...

DESEMBER

10

IHEU-rapport om livssynsfrihet

På menneskerettighetsdagen lanserte den internasjonale humanistunionen IHEU sin årlige rapport om tros- og tankefrihet, med særlig vekt på ikke-troendes frihet. Rapporten forteller at trosfrafall gir dødsstraff i hele 13 av verdens land, og at hele 55 land har forbud mot å kritisere religiøse følelser, figurer eller institusjoner. I seks av disse risikerer man dødsstraff for blasfemiske ytringer, uansett kanal.

2014-rapporten avdekker en økende tendens til at myndigheter spesifikt angriper humanister og ateister ved hjelp av fiendtlig lovgivning og offentlige uttalelser. Av hendelsene i fjoråret: Saudi-Arabia vedtok en lov som sidestiller ateisme med terrorisme. Statsministeren i Malaysia, Najib Razak, [bildet] uttalte at humanisme, sekularisme og liberalisme er trusler mot islam og derfor mot staten. Den tilsynelatende sekulære egyptiske regjeringen lanserte en kampanje rettet mot landets ungdom som hadde som formål å advare mot «farene ved ateisme» og hvordan det kan være en trussel mot samfunnet.

Les også generalsekretær Kristin Mile, styreleder Tom Hedalen kronikk «Vi trenger blasfemi» [Fritanke.no](#) [9686]

JANUAR

8

Je suis Charlie!

I Sølvberget, Stavangers kulturhus, ble utstillingen med politiske satiretegninger skremmende aktuell da terrorister slo til mot redaksjonen til satirebladet Charlie Hebdo dagen før utstillingen skulle åpne. Utstillingen presenterte politiske tegninger, som har gjort at opphavsmennene har blitt utsatt for yrkesforbud, forfølgelse, overgrep, fengsel og drap, skriver Aftenbladet.

Ann-Magrit Austenå, tidligere leder i Norsk Journalistlag og nå styremedlem i Norsk PEN, holdt innledningsforedrag om ytringsfriheten. Hun var stolt over å få åpne utstillingen.

– Det som gjør at disse karikaturtegningene ekstra sterke, er at de kommuniserer utover språket og på tvers av språket. Hebdo bruker mye karikaturtegninger. Det kan gjøre dem ekstra utsatt, fordi det ikke foreligger noe behov for oversettelse for å forstå og tolke budskapet i tegninger og karikaturer, sa Austenå til Aftenbladet.

FEBRUAR

10

Menneskerettighetsfestival

I år støttet Human-Etisk Forbund **Human Rights Human Wrongs**, en filmfestival med fokus på menneskerettigheter og menneskers kamp for et verdig liv. Den årlige festivalen viser norske og utenlandske dagsaktuelle dokumentarfilmer i kombinasjon med blant annet debatter og konserter. Gikk du glipp av den? Følg med for neste års festival.

12

Darwin-dag med kritisk tenkning

Human-Etisk Forbund feiret Darwins fødselsdag med frokostmøte om religion er til hinder for kritisk tenkning. På kafeen Dattera til Hagen i innledet blant annet biolog Dag O. Hessen, journalist i Aftenposten Ingeborg Senneset og SV'er Mina Finstad Berg. [9717]

Merkedager, boklanseringer og debattmøter i dagene som kommer

MARS

8

Feminisme er humanisme

Den internasjonale kvinnedagen. Hør filosofiprofessor Tove Pettersen reflektere rundt ulike typer frihet, og særlig i forhold til filosofen, feministen og eksistensialisten Simone de Beauvoirs filosofi i Human-Etisk Forbunds podcast «Gi plass til tanken» fra 2013, men like aktuell fremdeles.

11

Vaksinenekt – farlig eller fornuftig?

Temamøte: Meslingutbruddet i Disneyland i USA som følge av vaksinenektende foreldre har gitt økt fokus på tema vaksinasjon og ikke minst fenomenet vaksinenekt og bevegelsen av «anti-vaksere». Oslo fylkeslag inviterer til møte på Litteraturhuset i Oslo. Innledere er ikke bestemt, men Folkehelseinstituttet vil være representert.

APRIL

8

Camus – antiautoritær humanist

Temamøte: Den fransk-algirske dikteren og tenkeren Albert Camus sto eksistensialismen nær, og om han ikke kalte seg humanist, gir hans essays, romaner og skuespill betydelige bidrag til en moderne humanistisk tenkning. Her drøfter han det absurde i en verden uten Gud, og det han kaller menneskets revolt. Innleder og filosof Morten Fastvold mener flere av Camus' tanker fremstår som vel så aktuelle i dag som i hans samtid på førti- og femtitallet. Litteraturhuset i Oslo.

25

Verdens malariadag

Det er anslått at det forekommer 219 millioner tilfeller av malaria hvert år, og 660 000 dødsfall som følge av sykdommen. De fleste som dør er under fire år. Foreløpig er det ikke lykkes å finne en vaksine for malaria, og i slutten av februar kom meldingen om at et malariautbrudd i Myanmar er på vei mot India. Malariautbruddet er motstandsdyktig mot medikamentet artemisinin, som brukes i kampen mot viruset. Hvis denne typen malaria skulle ramme India, frykter forskere at utbruddet vil spre seg til resten av Asia, og deretter Afrika.

MAI

1

Konfirmasjonspåmelding

Startskuddet går for påmelding til Humanistisk konfirmasjon 2016 denne datoen (sånn ca).

3

20 år med KRL-kamp

3.mai 1995 leverte «Pettersen-utvalget» sin utredning «Identitet og dialog. Kristendoms-kunnskap, livssynskunnskap og religionsundervisning» til daværende Kirke-, utdannings- og forskningsminister Gudmund Hernes. Utredningen la grunnlaget for KRL-faget som ble innført i 1997 og markerte starten på Human-Etisk Forbunds årelange kamp mot faget – som ble kronet med seier i FNs menneskerettighetskomité i 2004 og Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg i 2007. Følg med for forbundets markering av «jubileet».

6

Frosne egg og assistert befruktning

Temamøte: Nedfrysing av egg: Står uvitenhet og prinsipper i veien for flere friske barn og kvinners lykke? Litteraturhuset.

FRITANKE.NO

Sjekk ut disse kommentarene på **Fritanke.no**:
(Bruk tallet i parentes på Fritanke.no – i søkefeltet – og les nettsaken)

👉 **Audhild Skoglund**
«Kvinner er skadelige, onde, barbariske dyr». Forfatteren bak *Sinte*, hvite menn skriver om hvordan ideer i «mannosfæren» var med og motiverte Eliot Rodger, som i mai begikk massemord i California: «Det at menn har seksuelle behov

som må tilfredsstilles, og ideen om at kvinner er forpliktet til å «gi» menn sex, går igjen i den såkalte «mannosfæren». Dette er en web-virkelighet hvor menn møtes på blogger og i diskusjonsfora for å forenes mot en felles fiende – kvinner.» [9433]

👉 **Kristian Bjørkelo** skriv om «Brony-kulturen»: «Det er kanskje ein teiknefilmserie for småjenter som handlar om fargerike hestar og pegasusar i Equestria, som møter utfordringer dei løyser i lag. Men for broniane er det ein serie som i all hovudsak handlar om korleis vi

FRITANKE.NO

Sjekk ut disse kommentarene på **Fritanke.no**:
(Bruk tallet i parentes på Fritanke.no – i søkefeltet – og les nettsaken)

👉 **Audhild Skoglund**
«Kvinner er skadelige, onde, barbariske dyr». Forfatteren bak *Sinte*, hvite menn skriver om hvordan ideer i «mannosfæren» var med og motiverte Eliot Rodger, som i mai begikk massemord i California: «Det at menn har seksuelle behov

som må tilfredsstilles, og ideen om at kvinner er forpliktet til å «gi» menn sex, går igjen i den såkalte «mannosfæren». Dette er en web-virkelighet hvor menn møtes på blogger og i diskusjonsfora for å forenes mot en felles fiende – kvinner.» [9433]

👉 **Kristian Bjørkelo** skriv om «Brony-kulturen»: «Det er kanskje ein teiknefilmserie for småjenter som handlar om fargerike hestar og pegasusar i Equestria, som møter utfordringer dei løyser i lag. Men for broniane er det ein serie som i all hovudsak handlar om korleis vi

6 FRI TANKE # 1 2015

FRI TANKE # 1 2015 7

Vi stiller tre medlemmer to spørsmål

- 1) Hvorfor er du medlem i Human-Etisk Forbund?
2) Hva er det viktigste Human-Etisk Forbund arbeider med?

VIVI MONA NYBORG
Oslo

1) Forbundet representerer mitt livssyn. Her kan jeg føle meg hjemme, dele mine tanker om hva livet er for meg; at menneskerettighetene er grunnleggende, og at moral ikke har noe med livssyn å gjøre. Jeg liker at forbundet sprer disse tankene gjennom å være aktive i samfunnsdebatter.

2) Det er å gi et tilbud for oss som står utenfor statskirken i livshendelser som navnedag, konfirmasjon, vigsel og gravferd. Samt arbeidet forbundet gjør med å formidle at livssyn er en privatsak som verken hører stat eller skole til. Jeg må også nevne forbundets fokus på kritisk tenking gjennom «Ingen liker å bli lurt». Det har vært en glede å se lureriet de har avdekket.

FRANK SANDØ,
Langhus

1) Fordi jeg mener det er viktig å skille stat og religion. Jeg meldte meg nettopp ut av statskirken, og da ble Human-Etisk Forbund det naturlige valget for meg. Jeg er ikke en religiøs person.

2) Det viktigste er å plassere humanismen solid mellom alle religionskonflikter. Men for min egen del, ser jeg ett område som jeg synes er viktig, og som jeg kunne tenkt meg å engasjere meg i, og det er livssynsnøytrale seremonirom.

ANNA MARIE ANTONSEN
Trondheim

1) Fordi jeg er opptatt av de samme sakene som organisasjonen. Jeg kjenner meg igjen i verdiene organisasjonen står for.

2) Det viktigste er å kjempe for livssynslikestilling, slik at det blir rettferdighet mellom kristendommens plass, og plassen til de andre livssynene. Jeg liker at Human-Etisk Forbund er en betydelig samfunnsaktør på det området.

Aktuelt

1

2

3

4

NOTISER

INTERVJU

BILDER FRA VERDEN

NOTISER

F. NED. Scarpix

HÅP

Ytterliggående krefter både til høyre og innen islam ønsker å skape splid mellom folk etter etniske og religiøse skillelinjer. Det gir håp når unge norske muslimer svarer på terroren i København slik de gjorde lørdag 21. februar i år, med å danne en fredsring omkring den utsatte synagogen i Oslo. – Dette er ikke en markering for å si beklager for det som skjedde i København, men for å vise at vi står sammen med dere. Vi føler den samme frykten som dere og vi vil ta støytten sammen med dere, sa 17 år gamle Hajrah Arshad i sin appell til de norske jødene.

► Færre bruker alternativ behandling. Bruken av homøopati er nær halvert siden 2012. Akupunktur er gått ned med 29 prosent. Det viser tall det nasjonale forsknings-senteret NAFKAM publiserte på slutten av fjoråret. NAFKAM tror befolkningen kan ha blitt mer kritisk. For flere detaljer les Fritanke.no-saken [9646]

► Vaksineskepsis ser ut til å ha tatt sitt første liv i Europa, etter at en tysk baby døde i februar. Tyskland opplever det verste meslingutbruddet på flere år.
– Den irrasjonelle skremsepropagandaen fra noen av vaksinemotstanderne er uansvarlig, uttalte helseminister Hermann Gröhe.

► Norske lærebøker på ungdomsskole- og videregåendeetrinnet er dårlige på rasisme og antisemittisme, har forskere ved Høgskolen i Oslo funnet. Tema defineres som noe historisk. I tillegg fant forskerne at i Oslo-skoler med mange muslimer med hjerte for Palestina kunne det være vanskelig å undervise om antisemittisme.

01

– DA VIL VI OGSÅ HA MONUMENT!

➔ Da den kristne gruppa nektet å fjerne et stort granittmonument med De ti bud utenfor tinghuset, måtte ateistene få slippe til også. I 2012 aksepterte Bradford County en «gave» verdt over 160.000 kroner fra den kristne gruppa Community Men's Fellowship: et stort steinmonument med kristendommens ti bud inngravert, plassert rett utenfor hovedinngangen til tinghuset.

Det falt ikke i god jord for lokallaget av American Atheists (AA). De krevde monumentet fjernet, i tråd med USAs grunnlovsfestede forbud mot

statsreligion. I frykt for rettssak ba fylket den kristne gruppa om å fjerne steinblokk, men de nektet. Enden på visa, etter trusler om søksmål mot fylket, både fra de kristne og ateistene, og mekling, ble ateistene droppet søksmål hvis de fikk sette opp eget monument.

Dermed var det klart for USAs, og kanskje verdens, første ateistmonument. Under åpningen i juni 2013 annonserte president i American Atheists, David Silverman, at dette bare var starten på en lang rekke ateistmonumenter på offentlig grunn mange andre steder i USA. Får de kristne lov, må også ateistene få lov. Kristne monumen-

01 Foreløpig USAs eneste i sitt slag: et monument med ateistiske slagord på offentlig sted.

ter finnes det foran offentlige bygninger mange steder.

300 mennesker møtte opp for å overvære avdukingen av monumentet, deriblant en rekke kristne som aksjonerte mot den nye ateistmonumentet.

– I en ideell verden burde det ikke være noe monument her i det hele tatt. Men når det først er slik, er det fint at vi får to monumenter som til sammen reflekterer noe av livssynsmangfoldet her i landet, sa Silverman.

Les mer om monumentfeiden på Fritanke.no [9707]

RAIF BADAWI NOMINERT TIL NOBELS FREDSPRIS

➔ Sammen med sin advokat er blogger og menneskerettighetsaktivist Raif Badawi nominert til Nobels fredspris. Det er stortingsrepresentantene Karin Andersen og Snorre Valen fra SV som står bak nominasjonen. Human-Etisk Forbund støtter initiativet.

– Raif Badawi og Waleed Abu al-Khair er ikke veldig kjente navn, men deres arbeid med tros- og ytringsfrihet i et totalitært regime som Saudi-Arabia er svært viktig. Nominasjonen av Badawi og Abu al-Khair kan bidra til å sette press på saudiarabiske myndigheter, og dette vil også ha politiske ringvirkninger for de omkringliggende stater, og ikke minst stater som handler med Saudi-Arabia, sier Snorre Valen. Les mer om Badawi: se side 21 og Fritanke.no [9656]

NY INTERNASJONAL KOALISJON OG KAMPANJE MOT BLASFEMILOVER VERDEN OVER

➔ Den internasjonale humanistorganisasjonen IHEU og Den europeiske humanistføderasjonen EHF lanserte i januar en internasjonal kampanje mot blasfemilover. En rekke humanist- og fritenkerorganisasjoner er tilknyttet kampanjen, inkludert Human-Etisk Forbund. President Sonja Eggerickx mener kampen mot blasfemilover står sterkere etter Charlie Hebdo.

Kampanjen har følgende strategiske mål:

• Å få fjernet blasfemilovgivning i Europa og Vesten.

• Å fremme menneskerettslig konsensus internasjonalt mot legitimiteten av blasfemilover.

• Å bygge et robust og gjensidig støttende internasjonalt nettverk mot blasfemilover

Målet er å få fjernet de gjenværende lovene mot blasfemi og fornærmelse av religiøse følelser i Europa, Canada og New Zealand. Kampanjen kritiserer dobbelstandarden hos for eksempel EU, som er mot blasfemilover internasjonalt, mens noen av unionens medlemsstater, som Irland, samtidig holder fast på eksisterende anti-«blasfemi»-lovgivning.

En internasjonal koalisjon er etablert,

International Coalition Against Blasphemy Laws, ment å forene alle organisasjoner som er imot blasfemilover, uavhengig av om de er en del av den internasjonale humanistbevegelsen eller ikke.

Gjennom kampanjen slår arrangørene fast at det er et alvorlig problem at det å bekjempe blasfemilover er vanskeligst i land der problemene er mest prekære, og der forkjempere for ytringsfrihet risikerer de alvorligste reaksjonene.

– I Pakistan anses det som «blasfemisk» bare å protestere mot blasfemilovene. I Saudi-Arabia kan du bli fengslet og pisket bare for å skrive om urettferdighet knyttet til religiøs makt. I Mauretania har en blogger fått dødsstraff for å ha kritisert den religiøse begrunnelsen for moderne slaveri. De som lever i slike områder av verden, er de som i størst grad trenger vår hjelp, heter det.

President i IHEU, Sonja Eggerickx, setter initiativet i sammenheng med protestene etter Charlie Hebdo-drapene.

– Dette har ført til et styrket krav om å få fjernet alle blasfemiforbud verden over. Med denne fornyede styrken tror vi det er mulig å bygge en internasjonal allianse for å få en slutt på slike lover, sier hun.

Les mer på Fritanke.no [9697]

BLASFEMINYTT: SISI-REGIME MED OFFENSIV MOT ATEISME I EGYPT

➔ Blasfeminytt: I januar ble nok en ung mann dømt til fengsel i Egypt – i tre år – for å ha annonsert på Facebook at han var ateist – og derigjennom å ha «fornærmet islam». 21-årige Karim Ashraf Mohamed al-Banna ble arrestert i det som ble sett på som et koordinert anslag mot ateister. IHEU har gjennom

sin rapport om tros- og tankefrihet vist hvordan det nye egyptiske regimet ikke står tilbake i å bruke religion som påskudd for å undertrykke dissidenter av alle slag. Under president Abdel Fatah el-Sisi er innsatsen mot ateisme og blasfemi styrket.

– Ateister er blant Egypts minst beskyt-

tede minoriteter, selv om grunnloven tilsynelatende garanterer tros- og ytringsfrihet, sier Sarah Leah Whiston, Human Rights Watch (HRW) direktør for Midtøsten og Nord-Afrika. Ifølge HRW har egyptiske domstoler fra 2011-2013 dømt 27 av 42 tiltalt for forakt for religion.

REKORDUTMELDING FRA NORDISKE KIRKER

➔ Ikke siden abortkampen på slutten av 70-tallet har flere meldt seg ut av Den norske kirke enn i fjor. Den norske kirkes ferskeste oppdatering (februar) viser at 11.200 medlemmer meldte seg ut i 2014, skriver Fædrelandsvennen. Fjorårets tall er en dobling av det normale, ifølge direktør Ole Inge Bekkelund i avdeling for kirkeordning i Kirkerådet. I 2013 fikk Kirken 5.464 utmeldinger og i 2012 meldte 5.258 seg ut.

Det er kun ett år hvor Den norske kirke har mottatt flere utmeldinger enn i fjor. I 1978, da abortstriden var på sitt heteste, meldte 11.755 personer seg ut av kirken.

Den norske kirke mottok 1.100 innmeldinger i 2014, om lag like mange som de to foregående årene.

Andelen medlemmer i Den norske kirke i prosent av befolkningen har falt fra 85 til 75 prosent fra 2005 til 2013. Andelen døpte i forhold til fødte er i samme periode redusert fra 76 til 62 prosent, ifølge Statistisk sentralbyrå. (@NTB)

Også den svenske kirken opplevde rekordutmelding i 2014: Hele 46 177 medlemmer forlot kirken. Stadig færre døpes og under halvparten av befolkningen konfirmeres. Kirkens egne prognoseberegninger anslår at mindre enn halvparten av befolkningen kommer til å tilhøre Svenska kyrkan i 2026.

Didrik Söderlind og Stian Kilde Aarebrot har brevvekslet et helt år, om om Gud og gudløshet og mye annet. Det ble det bok av.

Presten og ateisten som byttet sko

T Hans-Olav Arnesen F Marte Gjørde

Gjennom hele 2014 har Didrik Söderlind, ateist og redaktør for tidsskriftet Humanist, og Stian Kilde Aarebrot, prest i Den norske kirke, brevvekslet per epost. Denne korrespondansen har blitt til boken Presten og ateisten, en fellesutgivelse av Humanist forlag og Vårt Land-forlaget. De to har vært venner i mange år, med utgangspunkt i felles interesse for undergrunnsmusikk. Samtidig har de vært klar over at de har forskjellig livssyn, uten at de har brukt tid på det. Det er dette de nå har utfordret hverandre på.

I BREVENE DISKUTERER DE en rekke livssynsrelaterte spørsmål, men deler også mange personlige tanker og erfaringer. Fri tanke møtte de to i forkant av boklanseringen i februar.

– *Hvordan var det å kommunisere sammen*

01 En ateist i tweed-nickers og en prest i slaskete dongery: Didrik Söderlind (t.v.) og Stian Kilde Aarebrot, utfordret hverandre på sin tvil og sin tro gjennom brevskrivningen som ble til bok.

på en måte som mange i dag vil karakterisere som gammeldags?

– Bare det å gå og vente på å få brev var en ny og noen ganger ganske nervepirrende opplevelse, forklarer Aarebrot. – Noen ganger tenkte jeg: Har jeg skrevet noe som sårer Didrik, har jeg sagt noe dumt, kommer jeg til å bli arrestert på noe?

I brevene deler de to også sære og vanskelige ting de har opplevd. Har det vært terapeutisk å skrive disse brevene?

– Absolutt, svarer Söderlind.

– Jeg har hatt et ganske fælt år og det har hjulpet å få ting ned på papiret. Men jeg skal ikke nekte for at det har vært litt merkelig å være ansatt i Human-Etisk Forbund og ha hatt en prest i Den norske kirke nærmest som en sjelesørger.

Han forteller at han i forkant av prosjektet så fram til å se litt på de byggesteinene i livssynet som man tar for gitt, samtidig som han var nervøs for å komme til kort.

– Stian har jo teologiutdannelse, mens jeg er jo bare en fyr som ikke tror på Gud. Så jeg var litt smånervøs.

– Du har nå lest et par bøker du og, sier Aarebrot.

– Jeg har lest et par bøker, men stort sett bare av folk som er uenige med meg for jeg ►

01

02

Presten og ateisten

Stian Kilde Aarebrot er prest i Den norske kirke, men vokste opp i pinsebevegelsen. Han har vært sentral i den subkulturelle menigheten Sub Church.

Didrik Söderlind er rådgiver i Human-Etisk Forbund og redaktør for tidsskriftet Humanist. Han kaller seg livssynsnerd og har også en bok om norsk kristendom bak seg, der han besøkte et bredt utvalg kristne menigheter rundt om i landet.

synes det er kjedelig med bøker som underbygger mitt eget standpunkt. Derfor vet jeg ikke om jeg er noen god «antiapologet», eller hva man skal kalle det.

– *Dere utfordrer hverandre på ulike spørsmål, men det virker jo ikke som hovedmålet er å sette hverandre fast?*

– For meg har det viktigste ved vært å forsøke å forstå Didrik og selv å bli forstått, forklarer Aarebrot.

– Jeg tror ikke jeg ville klart å sette Didrik fast om jeg prøvde på det.

– Jeg er så dårlig i filosofi at jeg ikke ville visst når jeg hadde blitt satt fast, spøker Söderlind.

– Neida. Forestill deg en Facebook-debatt mellom nyateister og kristne. Det var slik vi ikke ville ha det.

I BOKA KOMMER DET FRAM at de har utfordret hverandre også på religiøs – og ikke-religiøs – praksis. Blant annet ble Aarebrot nødt til å avstå fra å be i noen uker, mens Söderlind måtte overta hans bønneregime.

– Det var et strev å be. Det var mye

vanskeligere enn jeg trodde det skulle være å ha et bønneliv. Det føltes så feil og så falskt. Det var veldig utfordrende.

For å få hjelp til å be henvendte han seg til «bønnehjelpere» fra et knippe ulike trossamfunn. Hvem var egentlig de beste «bønnekameratene» av muslimer, pinsevenner og prester i Den norske kirke?

– Det klarer jeg ikke å svare på, men jeg følte etter hvert at jeg fikk det til på egenhånd. Det var likevel en befrielse å slippe. Det var feil for meg, og når jeg ba føltes det som om jeg løy.

Aarebrot skriver et sted i boka at han synes det skorter litt på praksis i Human-Etisk Forbund, men forteller at han i løpet av brevskrivningen har fått en fornyet forståelse for livssynshumanistiske ritualer som konfirmasjon og navnefest som noe annet enn en erstatning for det man sier nei til.

– Alle har et behov for ritualer, og kirken ikke har copyright på dem. Men jeg ser ikke for meg hvordan man skulle kunne ha noen form for livssynshumanistisk bønn, som er den viktigste

praksisen jeg har.

Han fortsetter refleksjonen.

– Hvis man prøver å analysere hva bønn er, og plukke det litt fra hverandre, er det i hvert fall mer enn det å henvende seg til Gud. Det er å sette ord på det som finnes inne i en, artikulere det som er vanskelig å sette ord på. Man sier det ikke til andre, men man sier det likevel. Det tror jeg uansett har en egenverdi.

– Det vil det ha, men det gjør også jeg, påpeker Söderlind. – Alene og sammen med andre mennesker, etter egen fattige evne.

DE UTVEKSLER UNDERVEIS også tanker om åndelige erfaringer. Aarebrot har ingen problemer med tanken om at ateister også kan ha åndelige erfaringer.

– Hvis det er sann at ateister også er mennesker så er svaret ja. Vi er jo prikk like på innsiden så det ville vært fryktelig rart om ikke en ateist kunne kjenne på de samme følelsene som en religiøs.

– *Selv om dere begge to er opptatt av*

«Å snakke med en venn om det som plager deg, er sjelesorg.»

åndelige opplevelser gjelder jo ikke det nødvendigvis alle religiøse mennesker. Kan det tenkes at dere er litt vel opptatt av den erfaringsmessige dimensjonen ved religion?

– Ja, men jeg snakker jo bare for meg selv, påpeker Söderlind. – For mange kan religion handle mer om filosofi og slike ting. Men når jeg skal snakke om hvem jeg er, er jeg et følelses- og stemningsmenneske mer enn et analytisk menneske.

– *I tillegg til å be måtte du også gå til skriftemål. Var det skummelt?*

– Nei, svarer Söderlind kontant. – Jeg har gått til psykolog før og det er faktisk mindre skummelt å gå til skriftemål. Hadde jeg fortsatt tror jeg likevel det ville blitt vanskeligere.

01 Didrik Söderlinds hellige rom er Cappelens forslag, et bokantikvariat i Oslo. Her kan man sitte ned, bla i bøker, lese, tenke og drikke kaffe.

02 Stian Kilde Aarebrot tok oss ikke til noen kirke, men til kafeen Noas ark på Grünerløkka.

– *Kunne en form for humanistisk skriftemål, eller i det minste sjelesorg, være en idé?*

– Å snakke med en venn om det som plager deg, er sjelesorg. Og det gjør jo mennesker. Livssynsorganisasjoner i utlandet satser på dette så det er ikke noen ny tanke, men å formalisere dette krever en grad av profesjonalitet, advarer Söderlind.

– Noe av det verste jeg ser er svake mennesker som blir utsatt for den slags. Terapeuter som har tatt et kveldskurs og tar for seg problemer som psykologer må ha mangeårig utdanning for å hankses med.

INGEN AV DE TO BREVVENNENE er redde for å rette kritikk mot organisasjonene de selv tilhører. Aarebrot hadde for eksempel sett at kirka og flere kristne hadde bidratt mer i kritikken av en del nyreligiøs praksis.

– *Tror du humanetikere ville satt pris på å få hjelp fra kristne i sin kritikk av alternativbevegelsen?*

– Ja, det tror jeg. Jeg har inntrykk av at det fra Human-Etisk Forbunds side etterspørres hvor kirka er i disse spørsmålene. Jeg skriver litt om det, og mener at mange i skeptikerbevegelsen mangler et litt mer sjelesørgersk perspektiv på tingene. Å forstå det behovet mange har for å finne mening i livet, og ordne opp i uoppgjorte saker med avdøde og lignende. Det er mange grunner til å oppsøke alternativ religiøsitet som jeg har forståelse for. Men på den andre siden tenker jeg at kirken kanskje er litt for opptatt av det sjelesørgerske aspektet, i stedet for å konfrontere behandlerne som gir falske løfter.

– *Er du ikke redd for at mange livssynshumanister ville hevdet at kristne trosforestillinger er like absurde som de nyreligiøse, sett fra et ateistisk ståsted?*

– Jo, men den kritikken er i så fall sunn. For vi har godt av å bli utfordret på de trossannhetene. Men jeg tenker at det er ikke først og fremst det metafysiske universet til en del nyreligiøse som bør kritiseres. Det er mer praksisen knyttet til alternativ medisinsk behandling som er skummel, og for så vidt koblingen mellom nyreligiøsitet og konspirasjonsteorier.

– Det er også andre etiske dimen-

01

«Ikke bare fant jeg en slags mening (...) i ateismen min. Jeg fant også en slags trøst i den.»

sjoner ved dette, framhever Söderlind. – Når ukeblad har horoskoper så er det ikke bare uskyldig underholdning. Det er også med på å legitimere antiviten-skapelige holdninger. En av de farligste tingene i livssynslandskapet i dag er, som Stian nevner, konspirasjonsteorier, men også vaksinenekt. Det er ikke så farlig, tenker folk, men så får vi

plutselig utbrudd av barnesykdommer som burde vært utryddet.

SÖDERLIND SKRIVER i boken at han er glad for at mennesket ikke har evig liv. Aarebrot mener derimot det venter et liv etter døden.

– Det er noe jeg tror på med letthet. Det er et håp der. Ikke noe som jeg ser på med skrekk. Det er samtidig også noe som jeg selv kan påvirke i veldig lite grad. Derfor er det ikke noe av det jeg bruker mest tid på.

– Men vi ateister tror at dere kristne går og venter på å dø, uten å leve livet ordentlig, skyter Söderlind inn.

Aarebrot formidler i brevutvekslingen sine tanker om paradiset på jord. Men hvor havner hans pennevenn når han dør?

– Det enkle svaret er at det vet jeg ikke.

– I kjelleren, ler Söderlind.

– Jeg håper at Didrik og jeg skal leke sammen på den nye jord. Det hadde vært gøy. Slik jeg leser Gud i Bibelen – som kjærlighet, og ikke minst som rettferdighet – får jeg ikke til å henge sammen med at hva vi sier ja eller nei til av dogmatiske læresetninger skal avgjøre hvor vi ender opp etter døden. Det er så tilfeldig hvilket land eller familie vi fødes inn i og vokser opp i.

Men forestillingen om paradiset er én ting. Aarebrot er også åpen på at han tror på onde krefter. Er det enda vanskeligere for livssynshumanister å forstå forestillingene om Satan og demoner enn troen på en gud?

– Kanskje, fordi tanken på en god og faderlig Gud er mindre provoserende enn troen på Satan, reflekterer Söderlind.

SÖDERLIND HAR MER ENN én gang blitt beskyldt for å være «skapreligiøs».

01 Boklansering: Muslimen Shoaib Sultan intervjuet to veldig forkjølete menn under boklanseringen på Ingensteds i Oslo.

At det er trekk ved brevvennen som mange religiøse mennesker vil kunne kjenne seg igjen i, har også Aarebrot merket seg.

– Det jeg skriver i brevene er at det er visste ting ved Didrik som får meg til å tenke at det ligger mer latent for ham å bli religiøs enn det gjør for meg. Didrik har visse strenger i seg som jeg tenker på som religiøse strenger. Men det er ikke det som er religion. Det er det kanskje mest tolkningsbildet som definerer.

Til tross for dette virker det som om Söderlind føler seg enda tryggere i sin gudløshet etter brevvekslingen og de

åndelige eksperimentene.

– Ja, jeg gjør faktisk det, svarer Söderlind.

– Klisjeen er at ateister vender seg til Gud når ting går galt, sier Söderlind, som i boka har delt vanskelige opplevelser av privat karakter.

– Men ikke bare fant jeg en slags mening og forklaring i ateismen min. Jeg fant også en slags trøst i den. Og det var faktisk noe litt nytt for meg, at jeg fant en slags trøst i det å være ateist.

De to forfatterne har lært mye om seg selv og hverandre i løpet av brevvekslingen. Hva håper de til syvende og sist å oppnå med boken?

– En av hensiktene med boka er å prøve å bidra med en mer konstruktiv dialog rundt dette med religiøsitet, tro, tvil og ateisme i det norske samfunnet som tiden kanskje er litt overmoden for. Man kan se hvordan debattene føres i USA for eksempel. På Twitter møter man kristne som mener at alle som ikke følger Bibelen er noen kjettere, og at selv paven ikke er kristen. På den annen side har man ateister som mener at hvis du tror på Gud så er du i beste fall litt dum. Vi har ikke egentlig et slikt klima her, men jeg er redd for at vi kan få det, og det er tilløp til det hele tiden. Det gjelder å forebygge dette, avslutter Söderlind.

Hans-Olav Arnesen er redaktør for Religioner.no.

01

02

Menn i skjørt for kvinners rett

T Kirsti Bergh F NTB Scanpix

➡ Overfallet og drapet på den unge jenta Ozgecan Aslan (20) har fått både kvinner og menn til å ta til gatene i protest mot vold mot kvinner.

01 Kvinner marsjerer med bilder av Aslan og plakater med slagordet «Vårt arbeid, vår kropp og vår identitet er vår egen».

02 Tyskiske menn ikledde seg miniskjørt for å vise sin deltagelse i kampen for kvinners rettigheter.

03 – Som dere vet ble Ozgecan Aslan brutalt myrdet. Derfor spaserer vi nå rundt på Taksim-plassen i Istanbul i miniskjørt. Vi vil med det rette søkelyset mot menn som bruker det at kvinner bruker miniskjørt som en unnskyldning for å begå vold mot kvinnene, sa en av deltagerne, ifølge NRK.

Ny forskning: Muslimer sterkt kritiske til ekstremisme. Støtte til ekstremisme er lav og synkende blant muslimer. Samtidig blir muslimer stadig mer bekymret over islamistisk vold og terror.

Det er funnene i en ny rapport fra Pew Research Center i USA. De har stilt samme spørsmål i sine internasjonale spørreundersøkelser i lang tid, og utviklingen er klar. **Ekstremistene har lite støtte og mister fotfeste blant et stort flertall av muslimer.**

Utviklingen var godt i gang også før IS startet med sine barbariske henrettelser i Syria og andre steder i Midtøsten. Dette begynte å få internasjonal oppmerksomhet i fjor sommer.

Les detaljene på Fritanke.no [9720].

CAMERON LA NED VETO MOT HUMANISTISK VIGSEL

Human-Etisk Forbunds søsterorganisasjon i Storbritannia, British Humanist Association (BHA), har jobbet for å få legalisert humanistisk vigsel i hele unionen, ikke bare i Skottland som i dag. Der har humanistisk vigsel vært gyldig siden 2005 og er den tredje mest populære måten å gifte seg på.

Sommeren 2013 kom nyheten om at den konservative regjeringen, etter påvirkning fra støttepartiet Liberal-demokratene, hadde startet arbeidet for å gi også humanister vigselfrett. Men tidlig i desember i fjor kom kontrabeskjeden: Statsminister James Cameron la ned veto mot forslaget. Årsaken skal angivelig være at Camerons politiske rådgiver Lynton Crosby mente spørsmålet var for marginalt.

Nyheten ble ikke tatt godt i mot av BHA: – Det er

en skam at statsministeren hindrer tusenvis av unge par en mulighet til å starte samlivet sitt på en måte som er personlig og betydningsfullt for dem. Forslaget skader ikke noen, det har bred folkelig og politisk støtte, og det vil øke antallet mennesker som gifter seg hvert år, konstaterte generalsekretær Andrew Copson.

Han presiserte at det er underlig at humanister skal nektes denne retten, når regjeringen tidligere har gitt vigselfrett blant annet til

01 I Skottland kan humanistene utføre gyldige vigslar, men ikke i resten av unionen.

scientologer, spiritualister og UFO-religionen «Aetherius-samfunnet».

– Å beskrive ønsket om humanistiske vigslar som «marginalt» fornærmer mange par som ønsker seg en slik mulighet, og som i rene tall utgjør langt flere enn de små trossamfunnene som allerede har fått vigselfrett.

Bare halvparten av Norges befolkning ønsker gravferd i kirken. Det medfører økt behov for livssynsnøytrale seremonirom. En undersøkelse om gravferd utført av Norstat for Human-Etisk Forbund viser at bare drøyt halvparten av befolkningen ønsker gravferd i

regi av Den norske kirke. I Oslo er tallet 1 av 3. Det innebærer at behovet for livssynsnøytrale seremonirom vil øke i årene framover, men foreløpig er det lite nybygging. Det må jobbes aktivt og tenkes nytt for å få på plass nye rom, sier HEF seremonisjef, Lene Mürer.

HØYESTERETTSDOM ÅPNER FOR AKTIV DØDSHJELP

Høyesterett i Canada har reversert sin egen avgjørelse fra 1993 og besluttet at det totale forbudet mot dødshjelp strider mot individets frihet i grunnloven. Retten har gitt parlamentet ett år på å sette sammen et nytt lovverk som vil gi voksne mennesker som lider av utålelige smerter og en alvorlig, uhelbredelig sykdom, rett til å søke medisinsk hjelp til å ende sitt liv, skriver AP. Dagens lov innebærer at den som har gitt råd om eller på noen måte bistått ved selvmord risikerer fengsel inntil 14 år. Assistert selvmord er lovlig i Sveits, Tyskland, Albania, Colombia, Japan og de amerikanske statene Washington, Oregon, Vermont, New Mexico og Montana. Aktiv dødshjelp der en lege gir pasienten en dødbringende injeksjon, er lovlig i Luxembourg, Nederland og Belgia.

Human-Etisk Forbund har ikke tatt stilling til spørsmålet, men har Oslo fylkeslag har laget informasjonssider om temaet, blant annet med argumenter for og mot. Se human.no/eutanasi

Forbundet

GENERALSEKRETÆREN

NOTISER

STYREMEDELMET

DE FRIVILLIGE

HUMANISTISK UNGDOM

Free Raif Badawi

16. januar stilte nær hele Human-Etisk Forbunds hovedstyre (bildet) på Amnesty's støttemarkering for den saudiarabiske dissidenten Raif Badawi.

Badawi ble i 2014 dømt til ti års fengsel og 1000 piskeslag, samt deretter ti års forbud om å reise, publisere i media eller delta i offentlig debatt. Forbrytelsen hans er å ha opprettet en nettside for liberal og sosial debatt, der han har skrevet om sekularisme, liberalisme og kritisk om det saudiske teokratiet og islamsk terror. Han fikk de første femti piskeslagene 9. januar, men har så langt ikke blitt pisket mer.

Les mer om Badawis sak, samt styreleder Tom Hedalens appell på Fritanke.no [9671]

F Dan-Raoul Husebe Miranda

F NTB-Scampix

DEMOKRATISK PLIKT Å KRITISERE RELIGION

PAVEN GÅR I LEDTOG med de mest konservative blant muslimer når han sier at alle som provoserer må regne med å bli slått i ansiktet.

Etter terroren i Paris og så København, hadde jeg håpet at vi alle skulle slått ring rundt ytringsfriheten og brukt anledningen til å tenke over hvordan vi alle kan tolke hverandre i beste mening fremover. I en verden der ulike livssyn har motstridende virkelighetsbilder er det ikke mulig å føre en opplyst debatt uten at folk til tider vil føle seg krenket.

Når man tror veldig sterkt på noe er det lett å føle seg tråkket på når virkelighetsforståelsen blir utfordret, kritisert eller til og med latterliggjort. I et sivilisert samfunn må vi imidlertid kunne forvente av hverandre at frustrasjonen tas ut i motargumenter, i saklig debatt eller til og med i gjensidig latterliggjøring. Vi må aldri komme dit at vi sidestiller kritikk av religion eller politikk med voldelige reaksjoner. Den som utøver vold som svar på kritikk, saklig eller usaklig, bærer alltid ansvaret for handlingen alene.

For meg handler kritikk av religion aldri om å såre for å såre, men om å utfordre maktstrukturene som religiøse institusjoner representerer. Ulike religiøse retninger utøver fortsatt stor makt over livene til mange mennesker. Derfor er det ikke bare en rettighet, men en demokratisk plikt å sette et kritisk søkelys på religionene på samme måte som på alle andre maktinstitusjoner.

Noen trekker en grense ved blasfemiske ytringer. Selv om de fleste er enige om at blas-

01 Grafitti til forsvar for ytringsfriheten i etterkant av angrepene mot redaksjonen i Charlie Hebdo.

femi ikke bør forbys, er det mange som mener at man i hvert fall burde holde seg for gode til å fremsette direkte blasfemiske ytringer. Det er umulig begrensing å akseptere i ytringsfrihetens navn.

BLASFEMI ER LANGT PÅ VEI et ubrukelig begrep fordi det er religionene selv som definerer hva de anser som blasfemi. Forventningen om å holde seg unna blasfemi er derfor en forventning om at levereglene de enkelte religionene pålegger seg selv også skal gjelde de som har et annet livssyn. Det er ikke bare urimelig på å kreve, det er også en umulighet siden de ulike religionene har verdensbilder som på mange områder står i motsetning til hverandre. Ved å akseptere det ene vil man dermed automatisk utøve blasfemi i noen andres øyne.

Det er mange krefter i verden som bruker store ressurser på å forhindre kritiske spørsmål og opplyst debatt. En slik verden trenger motkrefter som slår ring rundt de som tenker annerledes. Vi må alltid stå opp for det frie ord.

T Kristin Mile, generalsekretær Human-Etisk Forbund

Les også

Vi trenger blasfemi

– Det er en demokratisk plikt å kritisere og reflektere rundt all makt, så den ikke misbrukes, skriver generalsekretær Kristin Mile og styreleder Tom Hedalen i Human-Etisk Forbund.

[Les på Fritanke.no \(9686\)](#)

Åpent brev til Norges og Europas jøder

– Vi håper vi sammen kan skape et klima hvor dere føler dere trygge nok til å bli. Ellers har vi feilet, skriver general sekretær Kristin Mile og styreleder Tom Hedalen, samt leder i Humanistisk Ungdom, Anders Garbom Backe.

[Les på Fritanke.no \(9726\)](#)

F Trug/Apt

NYE KORTFILMER MOT KRLE-FAGET

01

➔ Regjeringen fikk en hard dom etter at de ba organisasjoner og foreninger i hele landet si sin mening om endringene i religionsfaget. Nesten alle som svarte på regjeringens høring var negative til å få tilbake K'en for kristendom og de aller fleste var negative til å tallfeste «om lag 50 prosent» kristendom

i undervisningen. Til tross for den massive motstanden velger regjeringen å gå videre med sitt forslag. I den anledning har Human-Etisk Forbund fått laget tre kortfilmer som både viser hva saken handler om og hvorfor vi er motstandere av regjeringens endringer. Følg med på våre hjemmesider og vår facebookside for å se

01 Human-Etisk Forbund lanserer nye KRLE-filmer.

resultatet! «Du kan dessuten lære mer om HEFs skolepolitikk og historien om KRL(E)-faget på [human.no/Skolesider/KRLE/](#)

«KOR TRANGT»

➔ I Trondheim ville noen frivillige i Human-Etisk Forbund starte kor. De fant frem til flere andre ildsjeler som også var interesserte. I løpet av høsten 2014 ble koroppstart planlagt, og Trondheim lokallag og Sør-Trøndelag fylkeslag bidro med midler. Koret ble markedsført i på Facebook og via epost før oppstartmøtet, og hele seksti sanginteresserte møtte opp! Folk måtte stå i døråpningen

fordi fylkeslagets lokaler ble for små.

Koret hadde sin første øving i lokalene til Sør-Trøndelag

fylkeskontor den 5. januar.

Lyst til å bli med? For mer informasjon se: [human.no/sor-trondelag](#)

Oslo og Akershus fylkeslag har invitert sine medlemmer til refleksjonskvelder i mars, der problemstillingen er hva livssynshumanismen bør mene om tema knyttet til rettferdighet mellom nålevende og kommende generasjoner. Dette er en oppfølging av fjorårets landskonferanse, der liknende spørsmål ble drøftet. Samtalene ledes av filosofisk praktiker Morten Fastvold.

I etterkant av terroren i Paris inviterte norske komikere representanter for ulike livssynssamfunn til Krenk 2015, der formålet var å se om de kunne krenkes. Humanist-redaktør Didrik Söderlind stilte som humanistrepresentant: – Det er fint for forbundet at vi blir invitert på like fot med religiøse grupper. Det viser at vi tas alvorlig som en del av livssynsmangfoldet i Norge, sa han. Han hadde håpet på å bli krenket, men gikk skuffet hjem. Men Aftenposten mente Are Kalvø klarte det utenkelige å lage kvalitetshumor av å filleriste humanetikerne.

Human-Etisk Forbund sendte brev til Kristelig folkeparti og bad om at partiet måtte besinne seg og trekke kravet om K'en i religions-faget. Vårt Land skriver at KrFs stortingsgruppe drøftet protestbølgen mot navneendring og mer kristendom, og konklusjonen var:

– (...) vi står ved det opplegget vi er blitt enige med regjeringen om. Det gjelder ikke bare navneendring til KRLE, men hele pakken som skal gi et styrket og godt religionsfag, sier KrFs utdanningspolitiske talsmann, Anders Tyvand, til Vårt Land. [9700]

Et overveldende flertall leverte negative høringsuttalelser om endringene i RLE-faget, men avtalen mellom regjeringspartiene og KrF gjør likevel at stortingsproposisjonen der endringene i faget inngår blir lagt fram som planlagt i løpet av våren.

Les om kampen mot KRLE på .human.no/Skolesider/KRLE/

NYE PERSPEKTIVER PÅ VINTERSEMINAR

Over 30 humanistiske ungdommer brukte den siste helgen i januar til å diskutere rasjonalitet, Lars von Trier, farging av klær – og hvor mange muligheter man har selv uten armer og ben.

Vinterseminaret til Humanistisk Ungdom (HU) hadde tittelen «Verden fra mitt ståsted» og tar for seg temaer rundt "persepsjon og perspektiv". Første besøk, lørdag morgen, er av filosof Dagfinn Føllesdal. Han spør om man kan snakke om rasjonalitet i moralske spørsmål: Kan man tenke rasjonelt om noe som er så tett forbundet med følelser?

Ut til Siggedal kommer også den svenske inspiratoren og foredragsholderen Mikael Andersson (bildet). Han ble født uten ben og armer, og legene sa han ikke kom til å overleve særlig lenge.

– Fra jeg var bare noen måneder gammel, ville legene gi meg proteser for både armer og ben. For meg føltes det helt unaturlig og nedverdiggende. Det de sa til meg som liten gutt, var at jeg ikke dugde. At jeg ikke var god nok, forteller Mikael Andersson.

Mikael forteller hvordan han hele tiden ser etter de ressurser og muligheter

som er der. For mange ser bare det som ikke var der og begrensningene hans. For mange av de unge humanistene på seminaret blir dette en tankevekker.

– Jeg har aldri spilt bordtennis uten hender. Jeg spiller bordtennis med hake og skulder, sier Andersson, som ikke skynder seg hjem, men blir igjen med deltagerne på brettspill og filosofisk samtale. Mye av det han sier, og den genuine interessen han viser, setter spor hos flere deltakere, og mange synes hans foredrag var helgens beste.

– SKREMMENDE MENNESKESYN

Generalsekretær Kristin Mile i Human-Etisk Forbund mener det er inhumant å forby tigging. Verken HEF eller andre rakk å komme med noen høringsuttalelse til regjeringens forslag til endringer i straffeloven som skulle gi nasjonalt forbud mot organisert tigging og/eller generell tigging.

– Det er spesielt at regjeringen har gitt veldig kort høringsfrist. Jeg skjønner ikke hvorfor denne saken haster så mye at man avviker vanlig tre måneders høringsfrist. Dette er tydeligvis en sak regjeringen er veldig oppsatt på å få gjennom, sa Mile, som er jurist,

til Fritanke.no.

Hun reagerte ikke bare på prosedyrene rundt selve forslaget, men syntes også å forby tigging er fryktelig inhumant å forby tigging.

– Det sier noe om et menneskesyn og et syn på samfunnet jeg ikke deler. Jeg tenker at sånn kan ikke samfunnet vårt være. Vi kan ikke peke ut grupper som vi mener er uønskede og så sette en stopper for det de gjør eller ytrer. Tigging er også en ytring. Det er å si «jeg trenger hjelp», og det burde det være full anledning til å si.

Les hele saken på Fritanke.no [9705]

Hovedstyret er sjefen

Line Mørch ble medlem i Human-Etisk Forbund som følge av KRL-faget. Hun synes det er viktig at Hovedstyret leder administrasjonen – og ikke motsatt.

T Kirsti Bergh F privat

– *Hva innebærer det å være humanist?*

– Jeg er en del av samfunnet som består av meg og alle andre mennesker, som alle er født med samme verdighet, og prøver å behandle alle mine medmennesker med den samme respekt. Jeg prøver å ta mitt ansvar for at samfunnet skal kunne gi alle mulighet til å leve det livet de ønsker.

– *Hva var det som gjorde at du ble engasjert i Human-Etisk Forbund i første omgang?*

– Enkeltaken som gjorde at jeg meldte meg inn var da min datter begynte på skolen og KRL-faget ble innført i 1997. Ikke så veldig lenge etter ble spurt om å sitte i lokallagsstyret, og sa ja.

– *Hva engasjerer deg mest?*

– Først og fremst spørsmålet om livssynslikestilling. Og så det å kunne gi tilbud om gode seremonier. Jeg er selv vigslar og gravferdstaler. Det er fint å være med å bidra til at folk kan huske sine merkedager som noe godt og verdig.

– *Hvilke etiske spørsmål synes du Human-Etisk Forbund bør være engasjert i?*

– Jeg synes vi skal engasjere oss i etiske problemer som har med vårt livssyn å gjøre; vi skal ha meninger om spørsmål som er knyttet til grunnleggende menneskerettigheter. Ellers er det vanskelig konkret å avgrense hvilke spørsmål forbundet skal mene noe om – og hvilke jeg som humanist personlig skal engasjere meg i.

– *Hva er forbundets viktigste utfordring?*

– Det vil fortsatt være det å få forståelse og

Line Mørch (53)

Yrke:
Veterinær

Antall år aktiv:
Ca 15 år

Hva i forbundet:
Medlem og leder i lokal- og fylkeslagsstyret, gravferdstaler, vigslar, første vara til Hovedstyret [2009-2015, fram til årets Landsmøte i juni.]

Gjenvalg eller ikke på årets landsmøte i juni?

Det vil jeg ikke si noe om før jeg har snakket med nominasjonskomiteen.

aksept i samfunnet for livssynsmangfold. Utfordringen er jo å få forståelse for at ikke alle synes kirkelig aktivitet passer inn i offentlighet, enten det gjelder at store offentlige begivenheter blir tatt inn i kirken, eller når det er snakk om kristne formålspapirer og skolegudstjenester m.m.

– *Hva er det viktigste forbundets nest øverste organ, hovedstyret, bør drive med?*

– Det er gitt i vedtektene for så vidt – vi skal styre forbundet mellom landsmøtene. Vi skal passe på at premissene landsmøtet har gitt følges opp, og da må vi selvfølgelig ta stilling til ting som skjer underveis og ta ansvar for det. Det er viktig at Hovedstyret skal lede administrasjonen og ikke motsatt.

– *Hva bør det være mest av – dialog eller (religions)kritikk?*

– Det bør være mest dialog, men kritikken er nødvendig av og til den også. – *Hvor er forbundet om ti år?*

– Det jeg håper: Vi er dobbelt så stor; vi har enda større aksept og respekt i befolkningen og blir sett på som premissleverandør; vi har fremdeles gode seremonier med mange deltagere. Jeg tror vi er på vei dit og ikke skal endre retning, men fortsette det vi gjør og bare være større og bedre til det.

– *Har du et liv utenom organisasjonen?*

– Ja absolutt! Da arbeider jeg som dyrlege, og utenom det har jeg familie, to hunder og to katter, hus og hage. I tillegg er jeg veldig glad i friluftsliv – inkludert skigåing, kajakkpadling, jakt på stor- og småvilt. Jeg spiller tenorsaksofon i korps og er lokalpolitiker for Venstre. Og så prøver jeg å opprettholde et sosialt liv og treffe venner innimellom.

I Kristiansund driver Berig Jørgenvåg filosofigruppe for eldre i regi av Human-Etisk Forbund. Både hverdagsliv og aktuelle samfunnstema står på dagsorden når 80-åringene møtes til det populære tiltaket.

– DETTE ER NOE ANNET ENN KAFFEMØTER MED VENNINGER

TF Tommy Rustad

Annenhver fredag møtes en gruppe til filosofiske samtaler på Barmannhaugen eldresenter i Kristiansund. Det har vært en fast aktivitet fra september til påske de siste fem årene, under mild og kyndig ledelse av Berit Jørgenvåg i Human-Etisk Forbund. Til daglig er hun overlege i barne- og ungdomspsykiatri, men avspaserer to timer for å lede samtalegruppen for eldre.

Hensikten har vært å skape tid og rom for hverdagsfilosofi og refleksjoner over egne tanker og standpunkter. Hver enkelt bidrar med sine erfaringer og tanker. Samtalen utvikler seg etter hvert som nye innspill kommer til, og etterprøves.

Dagens tema avgjøres ved avstemning over flere forslag. Da Fri tanke var til stede, falt valget enstemmig på «Bør vi revurdere vårt syn på ytrings-

friheten?». Jørgenvåg innleder med å si noen ord om temaet, og spør forsamlingen hva de tenker om ytringsfriheten etter hendelsene i Paris nylig? Og hva med respekt? Det er mye man kan gjøre uforvarende, men man bør ikke krenke, fortsetter hun for å slå an tonen for møtet.

– Det er ikke alt som bør vises respekt, og man bør ikke bøye nakken for autoriteter for å unngå konfrontasjon, svarer en av deltakerne.

En annen synes det er viktig å holde fast på at ytringsfriheten er absolutt, men skilte likevel mellom å ytre seg kritisk mot de som står over og de som står under en selv.

– Sparker man oppover er det maktkritikk, men sparker man nedover er det mobbing.

En annen deltaker spør om ikke dette kanskje er litt arrogant: Hvordan avgjør du hvem som er over og under deg?

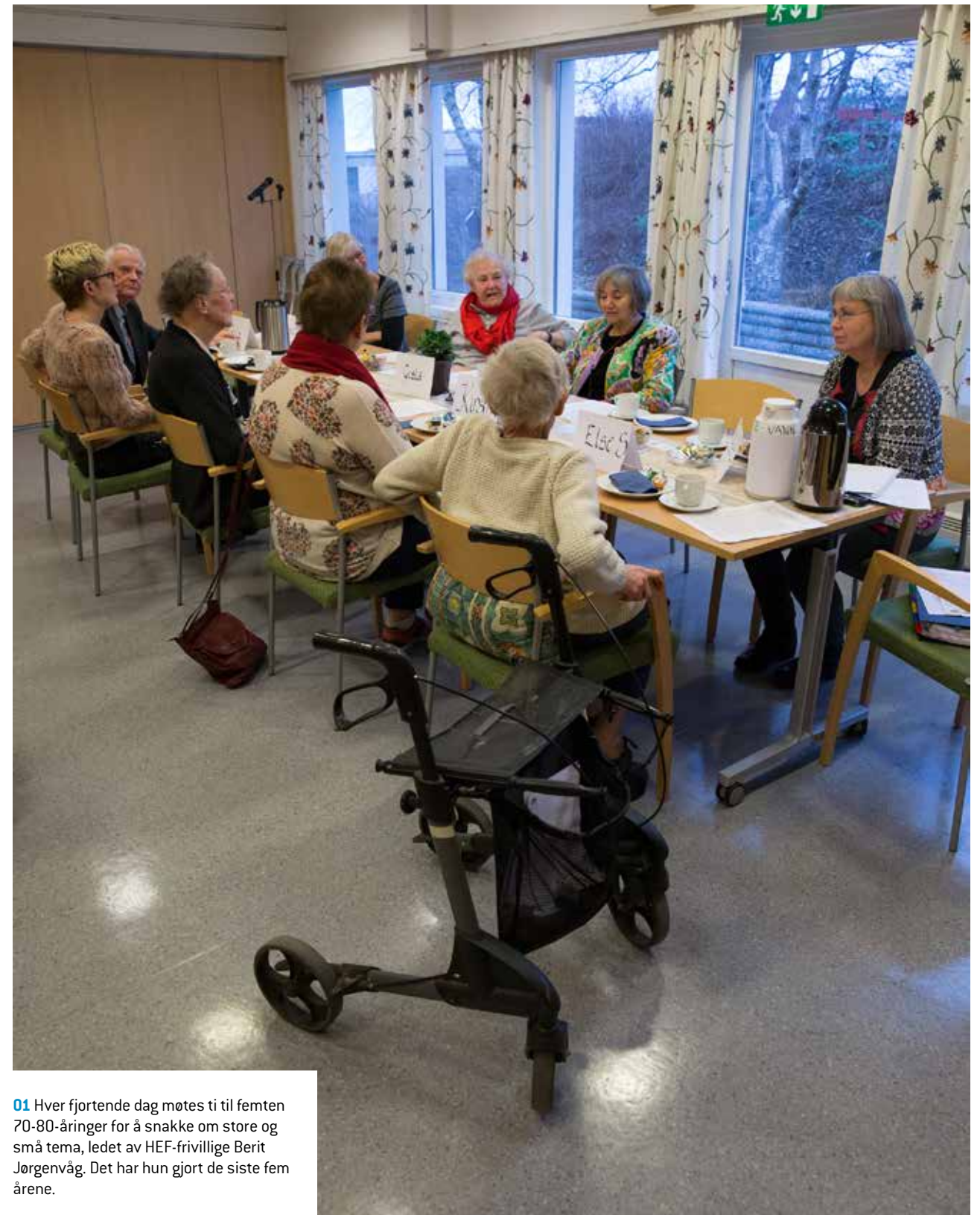
– Det har jeg faktisk ikke tenkt på, sier den første, som så ut til å være svært fornøyd med den sokratiske

motstanden. Slik utvikler diskusjonen seg til å bli en samtale om grunnlaget for hvorfor de tilstedeværende mener det de gjør.

BERIT JØRGENVÅG FIKK IDEEN om å kunne holde slike samtalegrupper da hun deltok på en seminarrekke om filosofiske livssynssamtaler i regi av Human-Etisk Forbund i 2009. Formålet den gang var å videreutvikle tilbud til mennesker som ønsker å samtale om livssyn og eksistensielle emner. Nå har Jørgenvåg holdt over 60 møter i filosofigruppa for hjemmeboende eldre.

– I Kristiansund er prosjektet et samarbeid med kommunen. Human-Etisk Forbund stiller med møteleder, kaffe og kaker, mens kommunene stiller med lokaler og Lisbeth Standal som er aktivtør på Barmannhaugen eldresenter, forteller Jørgenvåg.

Standal har vært med fra starten. Til daglig har hun som oppgave å bistå de eldre både fysisk og psykisk, gjennom blant annet hobbygrupper og trim. ➤

01 Hver fjortende dag møtes ti til femten 70-80-åringene for å snakke om store og små tema, ledet av HEF-frivillige Berit Jørgenvåg. Det har hun gjort de siste fem årene.

01

02

03

01 Brita Schei (81) fra Kristiansund synes hun får klargjort tankene og grunnene for hvorfor hun har de motivene og tankene hun har.

02 Kirsten Gujord Meese er nylig pensjonert sykepleier og lærer. Hun synes det er veldig interessant at folk med ulik alder og bakgrunn kommer med sine erfaringer og minner.

02 Berit Jørgenvåg forteller at hun ofte er imponert over de eldres refleksjoner. – Jeg lærer mye av å reflektere i dybden sammen med dem.

– Jeg legger vekt den friske delen av mennesket, og samtalegruppen er en av disse, sier Standal.

Berit og Lisbeth veksler på å lede samtalen fra gang til gang. Den andre skriver et lite «referat» fra samtalen, noe de eldre setter stor pris på å kunne lese i ro og mak hjemme hos seg selv.

– Vi er egentlig veldig fri for filosofiske begreper. Det skal ikke være en høy terskel for å kunne ytre seg. I dag var vi sju personer i tillegg til Berit og meg, men det er ikke uvanlig at vi er ti, tolv stykker. Det bør ikke være flere for at alle skal få slippe til, sier Standal.

DELTAKERNE ER I ALDEREN 70 til 90 år, med et gjennomsnitt på 80. Det er en vital samling mennesker som kommer til møtene. Flere har vært med fra begynnelsen. En av dem er Brita Schei (81) fra Kristiansund. Hun er aktiv i samtalen og er svært tilfreds med tilbudet fra Human-Etisk Forbund.

– Her får vi klargjort tankene og grun-

nene for hvorfor vi har de motivene og tankene vi har. Det er noe annet enn kafemøter med venninner. Dagens tema var vanskelig, for folk har forskjellig syn. Jeg tenker ikke over ytringsfrihet til daglig, men gjennom diskusjonen blir jeg bevisst på hva jeg sier, forteller Schei.

Det hun liker best er tema som utløser nye tema slik at hun forstår sammenhenger på flere plan.

– Da blir samtalen som en kinesisk eske. Det begynner med et tema, som trekker med seg nye tema. Berit holder god styring og trekker oss tilbake på rett spor om vi havner på vidda, smiler Schei.

En annen deltaker som er like fornøyd, er Kirsten Gujord Meese, nylig pensjonert sykepleier og lærer. Hun og ektemannen har vært med i tre år.

– Det er interessant med en strukturert diskusjon rundt et tema. Det er veldig interessant at folk med ulik alder og bakgrunn kommer med sine erfaringer og minner. Jeg blir fascinert over de fleste tema når det er tatt opp

så ryddig som her, og mannen min og jeg fortsetter ofte diskusjonen hjemme, sier Meese.

Berit Jørgenvåg har fått spørsmål om hun ikke kunne tenke seg å holde filosofikvelder for andre, eller filosofiske kafeer, men har begrenset kapasitet til det. Hun mener det ikke er tvil om at dette er et tilbud som Human-Etisk Forbund kan jobbe videre med. Selv har hun stor glede av de filosofiske samtalene hun har med de eldre.

– Jeg går ofte turer alene med hundene våre, og da faller tankene tilbake på det som ble sagt under samtalene i gruppa. Jeg er ofte imponert over deres refleksjoner, og lærer mye av å reflektere i dybden sammen med de eldre. Dette er annerledes enn de terapeutiske samtalene jeg har i mitt arbeid som psykiater, sier Jørgenvåg.

Hun forteller at hun gleder seg til hver gang, og må bruke tid etter hvert møte for «å lande alle tankene», som hun kaller det. Dette samtaletilbudet

er noe hun vil holde på med så lenge forbundet er interessert og arbeidsgiveren lar henne avspasere. For det er et viktig arbeid. Det øker livskvaliteten til de som deltar, som etter arbeidslivet ikke så ofte blir spurt til råds.

– Slike samtaler er en bekreftelse på at vi alle fortsatt er verdt å lytte til, og det bidrar til økt selvrespekt. Vi lærer alle av å formulere tankene våre og høre andres refleksjoner. De eldre har ikke mange arenaer for å uttale seg, og de blir lite spurt. Her har de muligheten. Vi legger møtene midt på dagen, mens det ennå er lyst ute. Da har de god tid om morgenen, og kan kombinere oppholdet med en middag i kantina om de ønsker det.

DA DISKUSJONEN NÆRMET seg slutten tok Jørgenvåg ordet for å samle trådene.

– Bør vi revurdere vårt syn på ytringsfriheten?

– Vi har vel alltid hatt det i oss at vi ikke bør krenke andre frivillig. Vi skal ha folkeskikk, svarer en.

– Jeg har blitt mer bevisst på mitt syn på ytringsfriheten, og blitt klar over at vi ikke bør gå tilbake på vår rett til å ytre oss, men vi må vise omtanke, sier en annen.

Og slik ender møtet, med oppglødde deltakere, vel forvisset om at de ser frem til neste møte om 14 dager.

– Dagens møte var representativt. En engasjert gjeng med imponerende kunnskap og interessante refleksjoner, sier Jørgenvåg etterpå.

Hun er ikke i tvil om at dette er et opplegg som vil passe andre steder i landet. Flere av de eldre har inspirert hverandre til andre aktiviteter, og noen har tatt ett skritt videre og meldt seg på Senioruniversitetet. Lærelyst kjenner ingen alder, ikke om det legges til rette for at alle skal få komme som de er.

– Hittil har Kristiansund nesten vært alene om dette tilbudet for eldre. Det kan Human-Etisk Forbund gjøre noe med, avslutter Jørgenvåg.

De frivillige

De frivillige er Human-Etisk Forbunds gull, og under vignetten De frivillige møter vi noen av dem. De finnes i mange utgaver – her er aktivister og arbeidsjern, tenkere og organisatorer. Felles for dem alle er at de bruker fritiden sin på noe de brenner for.

Berit Jørgenvåg er en av dem.

Det er snart vår, og det betyr at det er tid for konfirmasjonskurs.

Unge hoder med dype tanker

TF Christian Johander, human.no

I år som i fjor, har Marva Awadi (24) valgt å være kursleder for Humanistisk konfirmasjon på Marienlyst skole i Oslo. Hun har jobbet som kursleder de siste fire årene, 1 år i Trondheim og 3 år i Oslo.

Jobben hjelper henne med å holde kontakten med ungdommen, sier hun.

Marva husker godt da hun selv ble konfirmert humanistisk. Det var en veldig god opplevelse, og nå er det hennes oppgave å gi et kull med 14-åringer en tilsvarende god opplevelse.

– Her ligger en del av motivasjonen, sier Marva Awadi.

– *Hva er det ellers som er gøy og givende med å være kursleder?*

– Jeg får muligheten til å jobbe med ungdom; jeg får være med å bevisstgjøre, kanskje plante noen tanker, og få innsikt i tankesettet til en yngre generasjon. Jeg vet det høres svulstig ut, men det er faktisk en svært ansvarsfull oppgave vi har, og det tenker jeg mye på.

Hun forteller at rollespillet Refugee

gjorde et stort inntrykk på henne, spesielt fordi det var så realistisk.

– Vi fikk komme under huden på hvordan det er å være flyktning.

Camp Refugee er et rollespill Human-Etisk Forbund har benyttet seg av de siste årene. Her skal deltakerne få prøve seg som flyktninger og møte noen av de problemer og utfordringer som ekte flyktninger opplever. Man vil oppleve både frustrasjon, fysisk utmattelse, glede og skuffelser, men viktigst av alt, man får en stor opplevelse de vil huske resten av livet.

– Det er en ting jeg husker godt fra min tid som kursleder. Det var vel for et par år siden, hvor jeg ga noen elever en litt spesiell oppgave. I denne klassen var halvparten av elevene fra Oslo øst, mens resten kom fra Oslo vest. Oppgaven var som følger: Dere er vitne til noe kriminelt - det er politi i nærheten. Tror du politiet kommer til å gripe inn? Her skulle det vise seg at de elevene som kom fra øst ikke hadde videre tro på politiet, eller rettssystemet, og mente at politiet ikke ville gripe inn. Hos ungdommen fra vest var det helt motsatt. Selvsagt ville politiet komme og ordne opp, mente de, sier Marva – som ikke vil trekke for bastante kon-

klusjoner basert på en håndfull elever..

– Men svaret overrasket meg og fikk meg til å tenke. Jeg lærer sikkert vel så mye som elevene av disse kursene.

2. KURSKVELD, MARIENLYST SKOLE. På akkurat denne dagen, en kald kveld i februar, er om lag ti ungdommer møtt opp for å høre på Marva. I dag skal de snakke om menneskerettigheter, men det er ikke som på skolen. Her stiller kurslederen flere spørsmål enn hun besvarer, og hensikten er ikke å prakke på deltakerne en masse kunnskap, men å få dem i snakk om viktige ting. Hvorfor tror dere vi har menneskerettigheter? Hvordan tror du det er å leve i et land med krig? Med åpne, uavklarte spørsmål, oppstår det en livlig dialog. Ingen spørsmål eller tanker er for dumme. Ungdommen lærer hvor viktig det er å føle seg trygg på at en tanke leder til en annen, og man kommer ofte frem til bedre konklusjoner i samhandling med andre.

Tenk hvor mange tanker vi aldri hører om fra steder som ikke har ytringsfrihet, er en tanke som kanskje blir tema for neste kveld.

Sjekk ut svarene til konfirmantene på human.no ➤

Mahammad Rah er humanist, kurder og islamkritiker. Han skrev kommentaren «Til min landsmann mulla Krekar» på Fritanke.no – som nå er lest av over 300 000.

Klikkvinner på mulla Krekar-utblåsning

F Christian Roth Christensenx

01 Mahammad Rah er aktiv i Human-Etisk Forbund, og har blant annet vært kursleder for Humanistisk konfirmasjon (som bildet er fra).

T Kai Eldøy Nygaard

Mahammad Rah skrev av seg sitt sinne og sin frustrasjon over mulla Krekars hykleri i en nettkommentar som i skrivende stund er lest av over 300 000 og delt eller likt over 50 000 ganger i sosiale medier. At han skulle få så stor respons på innlegget, kom litt overraskende.

– Krekar har oppfordret folk til å gå til «hellig krig» mens han selv lever i kanskje verdens tryggeste land med familien sin. Dersom han mener jihad-død fører til paradisi, hvorfor reiser han ikke selv, spør Rah, som ble født i Kurdistan og kom til Norge som tenåring.

Å gi uttrykk for de kritiske tankene har kostet. Rah har flere ganger mottatt trusler, som en epost med bilde av det avkappede hodet til jødisk-amerikanske Daniel Pearl, journalisten som ble drept av pakistanske militante. Bildet ble sendt til Rah med teksten «Jeg ønsker jeg en dag holder hodet ditt slik». Andre har skrevet «Dersom jeg møter deg på gata kommer jeg til å slå til deg med et sverd».

– Jeg har enkelte ganger tatt en ekstra runde rundt bilen og sjekket, før jeg har satt meg inn og startet motoren. Jeg vet jo hva tilhengerne av «jihadi-islamismen», som blant annet mulla Krekar forfekter, er i stand til å gjøre.

På den tiden var han selv en trofast tilhenger av både Osama bin Laden og Krekar. På russekortet fra Tromsdal videregående skole hadde han en tegning

av en muskuløs bin Laden vandrende i New Yorks gater. I bakgrunnen brant tvillingtårnene.

Så gjennomskuet han dobbeltmoralen han har sett hos flere andre islamistiske konservative ledere. De følger ikke sine egne oppfordringer og levereregler.

Som tilhenger trodde Rah at alle kriger og konflikten i Midtøsten var USA og Vestens skyld. Så kom han i prosess og begynte å tvile på alt han hadde lært. Som 22-åring, tok han forberedende på Universitetet i Tromsø og lærte om filosofi, og forstod at det fins mange svar på det samme spørsmålet.

– I løpet av det året beveget jeg meg fra å være troende til å bli ganske sekulær. Jo mer jeg leste, jo mer tvilte jeg.

[Les hele intervjuet på Fritanke.no \(9703\)](#) og [Rahs kommentar om mulla Krekar \(9690\)](#)

01

INGENTING KAN VÆRE HEVET OVER KRITIKK

I BEGYNNELSEN AV ÅRET har vi sett ekstremister på alle sider påberope seg offerrollen når de møter andres meninger og saklig kritikk. Det er i møte med ekstreme meninger og holdninger vi må holde fast ved verdien av kritisk tenkning og saklige ytringer.

Å stille spørsmål, å være åpen for å ta feil og å undersøke flere sider av samme sak. Å være ydmyk og granskende. Å være nysgjerrig i møte med andre oppfattelser av verden. Dette er idealene for kritisk tenkning, som jeg anser som en av grunnsteinene i et humanistisk livssyn.

Det er en verdi i seg selv å være kritisk. Det gjør at jeg ikke ukritisk godtar at noen påstår det å være muslim gjør deg til enten terrorist eller NAV-snylter, slik Pegida gjør. I likhet med at jeg ikke ukritisk aksepterer at «Allah er den eneste Gud og Muhammed er hans profet», og at disse gir lov til å gjennomføre brutale overgrep mot andre mennesker, slik ISIS gjør.

Både Pegida og ISIS anser kritikk av sine meninger som et angrep. Det er et hav av forskjell mellom disse to grupperingene, men de deler likevel begge en forakt for enhver form for kritikk og uenighet. De har et kart over verden, og når det ikke stemmer med terrenget, er det terrenget som er feil.

På hver sin måte uttrykker de hat. De argumenterer fra sine subjektive forståelser av verden, den ene med generaliserende holdninger, den andre fra Guds ord. Begge hevder de, til forveksling likt, å ha absolutt autoritet:

01 Motdemonstranter mot Pegida har tatt med seg regnbueflagg og slagord som «Hjelp til flyktninger heller enn agitasjon og rasisme».

Snakker man mot Pegidas bilde av at islam er en trussel mot Vesten, eller snakker man ned ISIS' opphøyde profet, er man enten kneblende eller blasfemisk og uansett en trussel mot det rene og sanne.

EN ÅPEN OG FRI DEBATT er ikke bare hyggelig. Noen ganger blir man såret, noen ganger føler man seg krenket. Retten til frie tanker og ytringer må være grunnleggende i samfunnet. Jeg må selvfølgelig tenke over hvordan mine ytringer kan oppfattes, men samtidig må ingen kunne nekte meg å ytre dem.

Det er nettopp i møtet mellom forskjellige ytringer vi utvikler oss som samfunn og vår forståelse av verden. Vi må aldri la oss trues fra å ytre våre meninger, eller tillate andre å heve seg selv over kritikk. Derfor, må vi heller heve retten til kritikk over vårt ønske om ikke å bli såret eller fornærmet.

T Anders Garbom Backe, leder i Humanistisk Ungdom

Humanistisk Ungdom

Sommerleir 2015:

Vil du være med å diskutere krig og fred og sann? Det er temaet på vår sommerleir 1.-6. august. Les mer på humanistisk-ungdom.no.

–Pegida er ikke min humanisme

Vi arrangerer mange spennende møteplasser året rundt. Fra 30. januar til 1. februar 2015 har vi et helgeseminar om "Persepsjon og perspektiv" for de mellom 18 og 25 år. Påmelding på hdeltager.no/vinterseminar2015

Tema

Å skjære eller ikke

Omskjæring av små og større guttebarn er en flere tusen år gammel tradisjon, som er viktig for jøder, muslimer og blant mange afrikanske folkegrupper. Men også nesten halvparten av amerikanske guttebarn blir omskåret ved fødselen – helt uten religiøs begrunnelse.

T Even Gran (USA) Kai Eldøy Nygaard (Norge)

– Å omskjære vår sønn var smertefullt for oss foreldre. Men det gjorde mindre vondt når vi tenkte på at over en milliard mennesker i verden er omskåret.

Imamen Shahid Mahmood Kahloon sitter bak et massivt skrivebord på kontoret i Nordens største moske, Bait-un-Nasr på Furuset i Oslo.

– Vi gjorde det for Allah og fordi vi mener omskjæring er til det beste for vår sønn, slår han fast.

OMSKJÆRING AV GUTTEBABYER har foregått i mer enn 4000 år. Vi kjenner det som det et religiøst ritual i jødedommen, og muslimer har den samme skikken, men ikke det samme krav om at det skal skje på den åttende dagen etter fødselen. Det er også et vanlig overgangsrituale i en del afrikanske kulturer. Og, overraskende for mange kanskje, i land som USA, Canada og Australia blir det ansett som helt normalt, også blant øvrig befolkning.

Selv om det fortsatt først og fremst er et religiøst ritual for muslimer og jøder, er renslighet og lavere risiko for kjønns sykdommer vanlige argumenter i dag. Det er argumenter norske og andre europeiske medisinerere ikke mener er gode nok. Da regjeringens forslag om lovregulering av rituell omskjæring av gutter var ute på høring høsten 2011, ga Den norske legeförening klart uttrykk for at det ikke finnes medisinske grunner til å foreta inngrepet. Snarere er det smertefullt og kan innebære helsefare, mente de. Legeföreningen slo fast at pro-argumentene kun er religiøse og kulturelle.

Trond Markestad, professor i barnesykdommer er klar på dette synet.

– Fjerning av forhuden kan være smertefullt i flere dager etterpå, selv med lokalbedøvelse. Vi ser samtidig at blødninger, infeksjoner og skader på penishodet kan oppstå, forklarer han.

TIL TROSS FOR faginstansers skepsis vedtok norske politikere forslaget, og fra 1. januar i år må omskjæring utføres av lege, eller at en lege er ansvarlig.

Markestad mener de norske myndigheter dermed legitimerer en praksis som bryter med vår kulturs grunnleggende medisinsk-etiske prinsipper.

– Jeg vet ikke om noe annet land i verden der dette foregår i regi av offentlige sykehus. Jeg håper omskjæring til slutt vil dø ut i Vesten, men holdninger trenger tid for å endres. Politikerne i Norge motarbeider en naturlig forandring og sender ut helt feil signaler, mener Markestad, som tidligere ledet Rådet for lege-etikk.

PÅ FURUETH TREKKER IMAM Kahloon på skuldrene. Han er fornøyd med at sykehusene skal utføre inngrepene, og mener de de norske folkevalgte har rett i at det er til barnas beste. Imamen tror ikke protestene vil føre noe sted. Det fins nok av eksperter som mener at omskjæring av gutter er sunt, og flere undersøkelser viser at komplikasjoner er sjeldne dersom det utføres på riktig måte.

– Vi er lei av diskusjonene, de forandrer ikke vår tenkemåte. Ingen av våre gutter eller menn klager på at de er omskåret. Folk må slutte å håne og spotte andres religion. Å krenke en 4000 år gammel tradisjon er ikke å vise respekt, sier Kahloon.

«Ingen av våre gutter eller menn klager på at de er omskåret.»

Rundt 2000 guttebarn blir omskåret hvert år her til lands. Noen vil ha aldersgrense, mens andre mener retten til religionsfrihet da blir krenket. Det er få som snakker om forbud,

siden det oppleves som respektløst og vil medføre at forhud-fjerningen fortsetter i det skjulte.

Flere mener imidlertid at norske myndigheter i større grad bør informere om skadene. En undersøkelse fra Danmark viser at hele fem prosent av inngrepene medførte komplikasjoner, selv om de ble utført av barnekirurger på Rikshospitalet i København. Professor Markestad er samtidig bekymret for at en del skader ikke blir rapportert.

– Ikke alle ønsker at vi skal vite om komplikasjonene som denne religiøse tradisjonen kan medføre, sier han.

– *Hvor alvorlige komplikasjoner et det snakk om?*

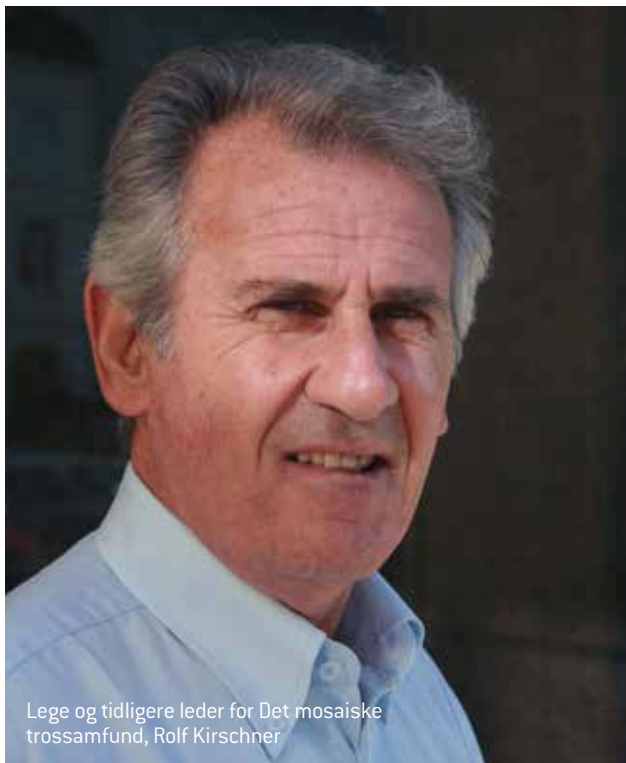
– De fleste er mindre alvorlige, som blødninger eller infeksjoner, men alvorlige komplikasjoner kan skje. Barn har dødd etter omskjæring, også i Norge. Men de fleste foreldre er heldigvis våkne og oppsøker lege dersom blødninger ikke stopper, sier legen ved Haukeland universitetssykehus.

Han savner mer forskning på området, og spesielt studier av langtidskonsekvenser. ➤

01 Brit Mila: Et jødisk guttespebarn er blitt omskåret i en jødisk forsamling i New York.

01 Muslimsk: Algeriske gutter i tradisjonelle klær under en seremoni dagen før selve omskjæringsseremonien.

Lege og tidligere leder for Det mosaiske trossamfund, Rolf Kirschner

Lege og tidligere leder i Rådet for legeetikk, Trond Markestad

Imam Shahid Mahmood Kahloon

Lege og barneombud Anne Lindbo

01

30 MIL LENGRE ØST plukker Rolf Kirschner opp mobilen under et styremøte for Jødisk Museum i Oslo. Gynekologen er tvilende til sammenlikningen med studien fra København.

– Undersøkelsen omfatter ulike aldre og sykdommer, og ikke bare spedbarn. Hos spedbarn fins færre komplikasjoner når det blir utført av eksperter. Studier utført i Israel viser en betydelig lavere og mindre alvorlig komplikasjons-rate, understreker Kirschner, som tidligere var leder for Det mosaiske trossamfunn.

– Statistikk viser uansett at komplikasjoner skjer. Også i Norge har et barn dødd. Hvorfor skal man utsette små barn for dette? Er det etisk riktig at foreldrenes religionsfrihet får prioritet?

– Man kan ikke bruke et tragisk dødsfall som muligens skyldtes dårlig oppfølging som et argument. I den jødiske tradisjonen er operatøren, tidspunktet, utvelgelsen og god oppfølging viktige komponenter. Dersom en absolutt skal bruke skremmende

eksempler på hva som er skadelig for barn, burde en heller ha mer fokus på all neglekt og mishandling som vi hører om i mange hjem, svarer han.

– *Burde ikke komplikasjoner hos bare ett eneste spedbarn være nok å diskutere denne tradisjonen?*

– Vi har hatt denne diskusjonen i minst 20 år, og når loven nå foreligger må vi kunne bli ferdige med den. Jeg er overrasket over at den fortsatt pågår. Jødene som ønsker dette kommer til å fortsette å benytte våre eksperter til å utføre inngrepene, sier Kirschner.

En rød løper fører opp til den store salen i moskeen på Furuset. Også imamen Kahloon mener de norske banelegene tar feil. De har sett det flere ganger før. En teori er rådende en stund, før en ny kommer og sier noe helt annet.

«Som individer kan vi gjøre atskillig mer enn vi aner.»

– Vi kan ikke endre vår tradisjon ut fra hva legene tror de vet i dag. Hva de tror om 20 år, vet vi ingenting om. Allah vet hva som er best for oss, også i framtiden. Derfor lytter vi til Allah, sier han.

Omskjæring av gutter skal utføres av hygieniske årsaker i islam, akkurat som å fjerne hår og klippe neglene.

– Den som elsker Muhammed følger hans ord. Men det aller viktigste er å være god mot kona, barna, foreldrene dine og andre mennesker. En som ikke er god mot andre, er ikke en god muslim.

BARNEOMBUDET I NORGE går inn for aldersgrense. Hensynet til barna er viktigere enn religionsfrihet for voksne. Inngrepet kan aldri reverseres, og noen får problemer i voksen alder. Anne Lindboe mener 15 eller 16 år er passende, som samsvarer med alder-

ren for religionsfrihet og helserettslig myndighetsalder.

Shahid Mahmood Kahloon er uenig i forslaget om å vente.

– Det blir en vanskelig avgjørelse for barna, og det blir mer smertefullt. Sårene vil bruke mye lengre tid på å heles og barna vil synes det er rart at de ikke er omskåret, som alle rundt dem. Vi må også huske på at folk flytter på seg, gjerne fra en verdensdel til en annen, sier han.

Også legen Rolf Kirschner mener aldersgrense blir feil.

– Dersom vi venter vil mange muligens velge ikke å gjøre det, siden inngrepet da blir noe helt annet. For foreldrene er dette viktig på grunn av tradisjon og forpliktelsen som ligger i pakten mellom Gud og Abraham. I Norge blir dette verken respektert eller tolerert. Det blir i stedet brukt en rekke argumenter mot, som at det koster helsevesenet mye og at det ikke er til barnas beste. I tillegg har vi blitt møtt med dårlig dokumenterte danske studier som påstår at omskjæring kan

medføre autisme og et ødelagt seksualliv, og at vi derfor er dårlige foreldre. Slikt opplever vi som belastende, sier Kirschner, som karakteriserer den norske debatten som ofte usaklig, uetisk og sårende.

Autisme-studien reagerer også Trond Markestad på, og mener den inneholder feil.

Barneombudet, som også er lege, mener derimot at den danske forskningen ikke kan avskrives. Forskerne tror det er traumat for barna opplever i forbindelse med omskjæring, som kan forklare en sammenheng med autisme.

– Studien følger opp guttene over en lengre periode og er publisert i anerkjente tidsskrifter. Vi kan ikke unngå denne viktige debatten selv om den er krevende, sier hun.

Lindboe er uenig i argumentasjonen til både Kirschner og Kahloon. Guttene må selv få ta valget når de blir store nok, nettopp fordi det er en vanskelig avgjørelse. Å fjerne forhuden på babyer fordi man tror de ikke selv vil gjøre det senere, er et argument for å vente, me-

ner hun. Og barnas rett til å bestemme over egen kropp må gå foran foreldrenes syn på tradisjon og forpliktelser.

– Små barn kjenner like mye smerte som voksne, og komplikasjoner kan skje. Vi bør ikke utsette små barn for smerter og risiko som vi voksne ville kvie oss for å gjennomgå selv, sier Lindboe, som mener bedre informasjon til foreldrene er helt nødvendig.

DET FINS ALLEREDE TEGN til at tradisjonen er svekket i vestlige land, ifølge Trond Markestad.

– Fagfolk jeg har snakket med i Sverige forteller at mange jøder der til lands ikke er omskåret. Det ser ut som at en endring har skjedd også i Norge.

I moskeen på Furuset fins ingen åpenbare tegn til at omskjæring er på vei ut. Ved utgangsdøren står Qazi Munir Ahmad, som har ti barn og 27 barnebarn i England, Tyskland, Pakistan og Norge. Tradisjonen med omskjæring står like sterkt uansett hvor i verden de bor, mener han.

– Alle mine barn ser på dette som ►

HEFS STANDPUNKT

Human-Etisk Forbund ønsker forbud mot rituell omskjæring av umyndige guttebarn, ifølge landsstyret. De anser praksisen som et unødvendig kirurgisk inngrep når det blir gjort på barn som selv ikke kan gi samtykke, og ønsker et lovforbud mot omskjæring av gutter, så lenge de ikke har oppnådd myndighetsalder. Inntil et forbud foreligger, bør et minstekrav være en lovregulering som sikrer at omskjæring skjer i helseinstitusjoner.

HEF-medlem og overlege ved Ullevål universitetssykehus Morten Horn spør om dette er et så stort samfunnsproblem at HEF ønsker å ta i bruk et så sterkt virkemiddel som forbud, spesielt når det oppleves som krenkende for muslimer og jøder. Han tror ikke at moralisering fra humanetikere er et nyttig bidrag, dersom målet er at mannlig omskjæring gradvis skal havne på religionshistoriens skraphaug. [Kilder: Human.no og Fritanke.no.]

01

noe godt de ønsker å gi videre, forteller Ahmad, som har jobbet i mediebransjen i Pakistan.

Heller ikke imamen Kahloon har inntrykk av at færre utfører inngrepet nå enn før, men sier samtidig at han ikke kan være sikker.

– Vi krever ikke at noen skal omskjære sine barn, det er bare hvis de vil. Og vi går ikke rundt og sjekker det.

MENS DEN NORSKE DEBATTEN har stort fokus på religion, der et av hovedargumentene mot er at nyfødte gutter ikke skal merkes fysisk og irreversibelt med foreldrenes religion, er religion knapt tema om vi går til USA.

– Hva? Hva er poenget med å omskjære på grunn av religion? Driver de med det i Europa? Jeg er omskåret selv og det er guttene mine også, men det har da ingenting med religion å gjøre? Jeg tror på Gud og er kristen, men det var ikke derfor vi sa ja til omskjæring, utbryter Ezra Curry på gata i Berkely, i den amerikanske delstaten California.

Fri tanke har nettopp fortalt ham

om omskjæringsdebatten i Norge og Europa, og Curry ser ut som et digert spørsmålstegn. For ham handler dette om helse, og først og fremst om renslighet.

– Alle menn jeg kjenner er omskåret, tror jeg i hvert fall, og alle har omskåret guttene sine. Det er mye lettere å holde det rent der nede, ganske enkelt. Hvis man ikke omskjærer, er det mye større sjanse for infeksjoner og sykdommer også. Det er rett og slett mer uhygienisk, sier Curry.

Ezra Curry representerer en stor gruppe amerikanere – en gruppe som praktisk talt ikke finnes i Norge og Europa, nemlig de som omskjærer uten en religiøs begrunnelse. Gruppen er ikke bare stor. Det er den desidert største gruppen blant de som omskjærer nyfødte guttebarn i USA. Jøder og muslimer utgjør bare tre-fire prosent

«Hva? Hva er poenget med å omskjære på grunn av religion?»

av befolkningen, mens godt over 50 prosent av alle menn i landet er omskåret.

TALLET HAR GÅTT LITT NED de siste årene, og det er store forskjeller mellom landsdeler, men omskjæringsandelen ligger uansett langt over de få prosentene jøder og muslimer som gjør det av religiøse årsaker. Ifølge CDC, den nasjonale helsemyndigheten i USA, ligger andelen nyfødte gutter som blir omskåret på rundt 55 prosent. Andelen gikk ned fra 56,9 prosent i 2008 til 54,7 prosent i 2010. Omskjæring er minst vanlig i vestkyststatene, og vanligst i området rundt de store sjøene, Dakota-statene og Nebraska. Her ble 76,2 prosent av alle nyfødte guttebarn omskåret i 2009. Generelt sett er det mer omskjæring på landsbygda enn i byene.

En gjennomgang av forskning på hvorfor så mange amerikanske foreldre velger omskjæring (American

02

Medical Association 1999), tyder på at de fleste gjør det av sosiale eller kulturelle årsaker. Hva familie og venner mener er viktig, sammen med en frykt for at barnet kan bli utstøtt og mobbet hvis kjønnsorganet ser annerledes ut. Forskningsgjennomgangen viser også at foreldrene ikke blir særlig påvirket av informasjon om medisinske fordeleler eller ulemper ved inngrepet. Det er også langt mer sannsynlig at et barn blir omskåret hvis faren allerede er det. Mange viser også, som Ezra Curry, til at en omskåret penis er mye lettere å holde ren.

Det er stor legeuenighet over Atlanteren. Den britiske statlige helsemyndigheten NHS (National Health Service) står på samme linje som norske leger.

– De fleste profesjonelle helsearbeidere er enige om at risikoen ved rutinemessig omskjæring, slik som infeksjoner og blødninger, veier tyngre enn eventuelle fordeler, stadfestet NHS i oktober 2014.

Samme argumentasjon kommer fra

leger og legeforeninger over hele Europa. Tidlig i 2013 gikk en stor gruppe europeiske barneleger ut mot omskjæring i tidsskriftet Pediatrics, som tilhører den amerikanske barnelegeforeningen American Academy of Pediatrics (AAP). I 2012 gikk nemlig AAP ut med motsatt anbefaling. De anbefalte omskjæring av medisinske grunner. Artikkelen fra de europeiske legene var en kritikk av dette. Hovedanklagen var at de amerikanske barnelegenes støtte til omskjæring er kulturelt, og ikke medisinsk, betinget. En ganske hard kritikk av fagkolleger på den andre siden av havet. Lederen i Rådet for legeetikk, Trond Markestad, samt barnelege Solveig Marianne Nordhov var blant underskriverne.

EUROPEISKE LEGER GÅR IMIDLERTID ikke inn for et forbud. Det gjør ikke den norske legeforeningen heller. Men de anbefaler det ikke. I USA stiller dette seg annerledes. Som nevnt har AAP allerede anbefalt omskjæring, og for kort tid siden, i desember 2014, fore-

01 Ikke akkurat sykehus: En kenyansk gutt gråter før han skal bli omskåret. Tusenvis av gutter mellom 10 and 18 ble omskåret som overgangsrituale til manndom.

02 Komplikasjoner: iHvert år gjennomgår unge sør-afrikanske gutter omskjæring som del av en tradisjonell initieringsseremoni. Det er ikke uvanlig at det ender med komplikasjoner, og av og til også død.

slo CDC, den nasjonale helsemyndigheten i USA, å anbefale omskjæring av nyfødte gutter av medisinske årsaker. Dr. Jonathan Mervin, direktør for HIV/AIDS-senteret ved CDC, konkluderte overfor New York Times med at forskningen nå gir et klart bilde av at fordelene veier tyngre enn ulempene. Hovedargumentet er blant annet en redusert sjanse for å få HIV for heteroseksuelle menn med 50-60 prosent. Høyere omskjæringsgrad i den mannlige befolkningen fører også til en signifikant nedgang i seksuelt overførbare infeksjoner som herpes, skjedekatarr og HPV-infeksjon, med tilsvarende ►

nedgang i livmorhalskreft for kvinner. Risikoen for peniskreft blir også signifikant redusert, skal vi tro CDC.

På den andre siden oppstår komplikasjoner i mindre enn 0,5 prosent av alle omskjæringer på nyfødte, og dette handler for det meste om mindre alvorlige ting som blødninger og mindre infeksjoner, ifølge CDC. Dødsfall har skjedd, skriver de, men det er så sjeldent at det ikke noe poeng å snakke om noen andel en gang.

Ettersom mange av de påståtte fordelene med omskjæring handler om å redusere sjansen for sykdommer som spres gjennom samleie, mener mange at man bør vente med omskjæring til barnet er eldre og kan bestemme selv, men før det blir seksuelt aktivt. Dette er blant annet Human-Etisk Forbunds posisjon; det bør være 15-årsgrense. Motargumentet fra CDC og andre omskjæringstilhengere er at risikoen for komplikasjoner er større når barnet blir eldre, og at det derfor er bedre å gjøre det rett etter fødselen. CDCs anbefaling er et forslag, og ble sendt på høring med frist 16. januar. I skrivende stund har CDC ikke kommet med noen konklusjon etter høringsrunden.

CDCs omskjæringsanbefaling har fått motbør. Ett av hovedpoengene er at de legger for stor vekt på undersøkelser av HIV-smitte i Afrika sør for Sahara, og at dette ikke kan overføres til USA. Videre hevdes det at det er merkelig at man ikke ser noen høyere forekomst av de sykdommene CDC mener omskjæring beskytter mot i de delene av verden, for eksempel Europa, der langt færre er omskåret.

Likevel, det er stort sett enighet om at både de påståtte ulempene og fordelene ved mannlig omskjæring er små, og at disse argumentene i seg selv ikke gjør det påkrevd verken å forby eller påby inngrepet. CDC går heller ikke så langt som til å påby det. De bare

«Jeg er veldig lei meg for å være omskåret.»

anbefaler det. Så får det være opp til foreldrene. Det er altså fortsatt tillatt å droppe omskjæring for sine nyfødte guttebarn i USA. På samme måte som heller ikke norske myndigheter eller leger har sett sterke nok grunner til å forby det så langt.

SOM NEVNT ER OMSKJÆRING på nei nedover i USA, og står svakest på vestkysten. Under en liten runde på gata i Berkeley, California, møter vi flere som selv er omskåret, men som ikke har omskåret sine egne barn.

Sean Herbert sitter på en benk i parken, legger fra seg boka og vil gjerne snakke om omskjæring.

– Det er ekkelt å tenke på at foreldrene mine gjorde dette mot meg da jeg var liten. Jeg har selvsagt tilgitt dem nå, men det var et overgrep, og jeg konfronterte dem med det da jeg skjønnte at de hadde gjort dette mot meg. De hadde ingen god grunn. De trodde det var en eller annen medisinsk fordel og at det ble lettere å holde rent. Typisk uvitenhet. Jeg er veldig lei meg for å være omskåret. Det betyr at jeg aldri vil få den samme nytelsen av sex, for eksempel, slår han fast.

Herbert har vurdert å gjøre noe med saken.

– Det er noe som heter «TLC Tugger» - en liten sak du kan sette ytterst på penis for å strekke huden på penis framover, over penishodet, slik at man etter hvert kan få litt av forhuden tilbake. Men det blir jo aldri det samme. Følsomheten er borte for alltid, så jeg er usikker på om jeg virkelig skal prøve det, sier han.

Herbert har ikke barn selv, men kommer selvsagt ikke til å velge omskjæring

hvis han noen gang skulle få en sønn.

Samme historie får vi fra en mann i 40-årene som plutselig må om bord i en kommende buss. Han har to døtre og ingen sønner, men ville definitivt ikke ha valgt omskjæring hvis han hadde fått en gutt.

– Jeg er omskåret selv og det liker jeg svært dårlig. Jeg er ateist, og foreldrene mine er heller ikke religiøse. Likevel valgte de omskjæring. Jeg aner ikke hvorfor. Sikkert fordi de trodde det var en fordel. Omskjæring er et overgrep mot et forsvarsløst barn, sier han før han haster ombord.

Omtrent den samme historien forteller de to neste mennene vi treffer. mens vi dertter kommer i snakk med en som ikke er omskåret og heller ikke har barn. Men han tror ikke han ville ha omskåret om han fikk en gutt. En annen mann, Rodolfo Olortegui, er opprinnelig fra Peru. Han er, som en del den høye andelen latinamerikanere i California, en del av det forskerne mener er årsaken til at omskjæringsandelen her er lavere enn i andre deler av USA. Latinamerikanere har ingen tradisjon for omskjæring. Olortegui er heller ikke omskåret.

– Du vet, jeg er opptatt av sex. Jeg går for det som gir mest tilfredsstillelse, hehe, knegger før han fortsetter nedover gata.

Lenger inne mot sentrum treffer vi

01 «Jeg samtykket ikke til mannlig kjønnslemlestelse», står det på plakaten til den amerikanske anti-omskjæringsaktivister demonstrerer utenfor en rettsal i San Francisco i 2011

02 Israelske kvinner demonstrerer til støtte for en mor, som i 2013 ble beordret av en jrabinerdomstol å omskjære sin sønn. Hun anket helt til Høyesterett – som ga henne medhold.

01

02

DETTE MENER POLITIKERNE

Senterpartiet ønsker å forby omskjæring av gutter. Høyre, SV, KrF og Arbeiderpartiet har ønsket at den offentlige helsetjenesten skal stå for inngrepene, noe som ble innført fra januar. FrP og Venstre har ikke ønsket forbud, men at inngrepet skal betales av brukerne, og ikke av den offentlige helsetjenesten.

Selv om motstanden i flere partier var stor, ble loven som pålegger norske leger å omskjære guttebarn vedtatt nærmest enstemmig i Stortinget. Men hele 65 representanter unnlot å møte opp under avstemningen. [Kilder: Wikipedia og VG]

01

Andre Johnson. Han er bare 18 år og har ingen barn. Han ble ikke omskåret som nyfødt, men først da han var rundt åtte år.

– Det var en betennelse eller noe, så de måtte gjøre det. Jeg har inntrykk av at de fleste er omskåret, men vi snakker ikke så mye om det. Hvis jeg får en sønn, tror jeg det blir omskjæring. Det er tryggest å gjøre som de andre. Omskjæring er jo tross alt det normale, sier han.

Fra andre vi snakket med fikk vi tilsvarende historier. Mange er mot omskjæring, spesielt i Berkeley som er spesielt kjent for sine liberale politiske holdninger. Og de som er for, viser til forventninger fra samfunnet, fordeler med renslighet eller vage oppfatninger om medisinske fordeler.

EN SOM HAR JOBBET MER med saken enn de fleste, er den Berkeley-baserte advokaten J. Steven Svoboda. I 1997 startet han organisasjonen Attorneys for the Rights of the Child, som jobber spesielt med barnerettigheter og mot omskjæring. I 2013 publiserte

«Det er tryggest å gjøre som de andre. Omskjæring er jo tross alt det normale.»

Svoboda, sammen med barnelegen Dr. Robert S. Van Howe, en kritikk av den amerikanske barnelegeforeningens (AAP) sin anbefaling av omskjæring fra 2012. Kritikken ble publisert i Journal of Medical Ethics og ble blant annet sitert da den tyske barnelegeforeningen tok avstand fra omskjæring senere i 2013. Svoboda har også vært invitert til FN i Genève for å snakke om omskjæring, pluss at han vært på det populære Penn&Teller-show i USA og snakket om samme tema.

Svoboda forklarer at medisinsk begrunnet omskjæring er noe som henger igjen fra 1800-tallet, men at det først var et stykke ut på 1900-tallet det begynte å ta av i USA.

– I starten var det noe leger anbe-

falte for å bekjempe onani. De trodde onani hadde sammenheng med en lang rekke sykdommer, og ville stoppe det. Noen leger mente å se at jøder, som hadde drevet med omskjæring i tusenvis av år, hadde mindre av visse sykdommer, og det var jo alle bevisene de trengte den gangen. I USA var det Lewis Sayre, grunnleggeren av den amerikanske legeforeningen, som var den ivrigste pådriveren. Etterhvert har det bare dratt seg til her, men en merkelig og fastlåst blanding av medisinske, tradisjonelle og religiøse måter å forsvare det på som man ikke har sett i Europa. Jeg vet ikke hvorfor det har blitt så store forskjeller, sier han.

– Hva tenker du om at AAP og CDC nå sier at man kan redusere risikoen for en rekke sykdommer ved å omskjære?

– Det synes jeg er bare tull. Det blir som å kutte av armen på folk for at de skal slippe å brekke den. De tar jo ikke hensyn til poenget med å ha forhud i utgangspunktet. Det er jo det helt sentrale. Penishodet er en slimhinne som ikke er ment å være permanent eksponert for luft. Fjerner man forhu-

02

01 «I jødedommen har man en egen person som foretar omskjæringer, en moheel, som her har gjort klart utstyret til en Brit Milaseremoni [omskjæring].

02 Advokaten J. Steven Svoboda startet i 1997 Attorneys for the Rights of the Child, som jobber spesielt med barnerettigheter og mot omskjæring..

den, blir slimhinnen hard og ufølsom. Det går ut over nytelsen ved sex. Det er rimelig opplagt. I tillegg har man smerter. Samtidig er jo dette også et etisk spørsmål. Når forhuden faktisk er der fra naturens side, så er det jo en grunn til det, ikke sant? Man skal ikke kutte i en frisk kropp uten en veldig god grunn. Renhold og sykdomsforebygging bør man løse på annet vis, sier han.

Han tror barnelegeforeningen og CDC egentlig bare prøver å manøvrere seg ut av et vanskelig farvann der det er sterke følelser på begge sider.

– Hvis du ser på APPs og CDCs «anbefalinger» så er de veldig ulne. Det virker som de prøver å vri seg ut av en vanskelig posisjon og si noe vitenska-

pelig forsvarlig uten å fornærme alle de amerikanerne som velger omskjæring av vane, religion eller tradisjon. Det er et problem at alle i USA sauser dette sammen, og ikke greier å se utelukkende på den medisinsk-etiske siden. Da er det ingen tvil om at omskjæring er noe vi burde ha sluttet med omtrent samtidig som vi sluttet med årelating. Men det har festet seg i kulturen som en bra ting, og da blir det en tung materie å endre.

–Hvis omskjæring virkelig viser seg å løse et alvorlig helseproblem, vil det da kunne forsvares gjennomført på alle nyfødte guttebarn?

– Hvis det kom noe som virkelig veide opp for ulempene, så hypotetisk sett ja. Men det vil ikke komme. Nå har omskjæringstilhengerne lett etter disse argumentene veldig lenge, og det eneste de har greid å finne er en mulig redusert risiko for et par sykdommer. Det er ubetydelig og vikarierende argumentasjon. Hvis det var forebygging av sykdom som var poenget med dette, kunne de jo ha undersøkt om også kutting i det kvinnelige kjønnsorganet har

positive helseeffekter. Men det er de jo ikke interessert i, sier Svoboda.

DOUGLAS S. DIKEMA er barnelege ved Seattle Children's Hospital, og en av talspersonene for den amerikanske barnelegeforeningen AAP. Han mener europeiske barneleger tar feil når de beskylder amerikanske leger for å ta kulturelle og strategiske hensyn i saken, og ikke bare konsentrerer seg om det rent medisinske. For kanskje er det motsatt?

– Det er en helt grunnløs spekulasjon. Vi tar utelukkende hensyn til medisinsk forskning, og anbefaler på grunnlag av dette. Vårt policydokument viser dette klart. Hvorfor skulle forresten vi i USA ha noe «kulturelt bias», når rundt halvparten av den mannlige befolkningen er omskåret og den andre halvparten ikke. Det er jo ingen stor overvekt på noen av sidene. Desto større grunn til å konsentrere seg om det medisinske, konstaterer han.

Dikema mener det er større grunn til å mistenke leger i Europa for å la ►

PÅ VEI NED

Rundt 50 prosent av alle gutter i USA er omskåret. Det er en kraftig nedgang siden 1975, da tallet var rundt 80 prosent. Mellom 25 og 30 prosent av dagens gutter og menn i Canada og Australia lever uten forhud. Nedgangen skyldes trolig økt debatt om praksisen og mer fokus på kjønnslemlestelse generelt. [Kilde: Store medisinske leksikon]

hensyn til kultur og tradisjon overstyre det medisinskfaglige.

– I Skandinavia for eksempel er jo over nitti prosent av mennene ikke omskåret. Hvis det er noen som lar kultur og tradisjon styre hvordan man tolker det medisinskfaglige, er det mer sannsynlig at det er dem, konstaterer Dikema.

Han har lite til overs for J. Steven Svobodas sammenligning om at omskjæring er som å kutte av en arm for å slippe å brette den.

– Det er en helt absurd sammenligning. Jeg tror ikke mange omskårne menn vil se relevansen. Vi kutter jo ikke av penis. Selvsagt tar vi hensyn til fordelene med å ha forhud i seg selv, selv om Svoboda tror noe annet. Vi veier alle fordeler og ulemper mot hverandre. Alle kan lese anbefalingen vår, og vurdere for- og motargumentene vi kommer med der, sier han.

– *I Norge kan leger reservere seg mot å delta i omskjæring. Er det slik i USA, og synes du det er en fornuftig politikk?*

– Det synes jeg høres fornuftig ut. Ingen kan tvinge leger i USA til å være med på det heller, og slik bør det være.

– *I Norge er det nå et krav om at en lege må utføre inngrepet, eller ha ansvaret. Finner det slike regler i USA, eller en eller annen form for godkjenningsordning for de som skal omskjære?*

– Nei, det har vi ikke, men det burde vi kanskje fått. Hvem som helst kan gjøre det, og det hender noen ganger det går galt. Men det skjer ikke så ofte at politikerne har sett noen grunn til å innføre et slikt krav ennå.

– *Teoretisk sett, hvis det skulle vise seg at en eller annen form for kutting i det kvinnelige kjønnsorganet hadde tilsvarende positive effekter som mannlig*

«*Vi hører definitivt mest fra motstanderne. De er engasjerte og høyrøstede.*»

omskjæring, kunne det være en ide for AAP å anbefale dette også?

– Det blir veldig spekulativt. Før man kunne anbefale noe slikt må man ha sterke data som vi definitivt ikke har i dag. Men teoretisk sett ja. Jeg ser ingen grunn til å behandle kjønnene prinsipielt ulikt her.

– *Burde vi ikke sett noen forskjeller på USA og Europa når det gjelder peniskreft, livmorhalskreft, HIV- eller HPV-smitte med mer, hvis det er slik at omskjæring reduserer risikoen for alt dette?*

– Nei, det beviser ingenting. Det er så mange andre forskjeller mellom USA og Europa at vi ikke kan vite hva som skyldes omskjæring og hva som skyldes andre ting. Den positive effekten av omskjæring kan nulles ut av andre forskjeller. Bruk av kondom er for eksempel svært viktig når det gjelder dette, sier han.

Men hvem er det egentlig som lager mest bråk? Tilhengerne eller motstanderne? Også her har Dikema et klart svar.

– Vi hører definitivt mest fra motstanderne. De er engasjerte og høyrøstede. Tilhengerne går litt stillere i dørene, slår han fast.

Dikema presiserer at AAP kun er opptatt av å gjengi fordelene og ulem-

pene ved omskjæring, slik at foreldrene kan ta et informert valg. Det er ikke sterke nok medisinske grunner til verken å forby eller påby det, presiserer han.

– Vårt policyskriv er bare ment som en rettleiding til foreldrene, slik at de selv kan ta et valg. Vi tar ikke stilling ut over dette, sier han.

– VILLE GI SØNNEN MULIGHET TIL Å BLI FULLVERDIG JØDE

T Even Gran F Robin Fadtke

Jødiske Daphne og Peretz Cohn (bildet) bor i Davis, en liten by en drøy times kjøring øst for San Francisco. Mens talspersoner for norske jøder har vært kategoriske på at omskjæring er tett knyttet til det å være jøde og at det er utenkelig for Det mosaiske trosamfunn å tilby symbolsk omskjæring (uten omskjæring), var det ingen selvfølge for ekteparet Cohn å omskjære sønnen Asher.

Men først litt om bakgrunnen deres. Mor Daphne betegner seg som sekulær jøde. Hun ville ha svart ja hvis hun ble spurt i en undersøkelse om hun «tror på Gud», men troen er veldig løs.

– For meg er jødedom først og fremst en kulturell, etnisk identitet. Moren

min vokste opp i en familie med konservativ jødedom, men endte opp som humanistisk, ikke-religiøs jøde. Det er min bakgrunn. Jeg vil ikke gå så langt som henne og si at jeg er ateist, men spesielt religiøs er jeg ikke, sier hun.

Ektemannen Peretz ser heller ikke på seg selv som spesielt religiøs. Han har imidlertid en sterkere tilknytning til jødedommen enn kona. Peretz har vokst opp i en tradisjonell jødisk familie med konservative holdninger.

– Jeg identifiserer meg sterkt med jødedommen, både som tradisjon og religion. Jeg er ikke så ofte i synagogen lenger, men den jødiske identiteten er viktig for meg. Jeg er omskåret selv. Likevel var det ikke noen selvfølge at Asher skulle bli det. Det var noe jeg måtte tenke nøye gjennom, sier han.

SÅ HVORFOR ENDTE DE opp med å gjøre det? Peretz forteller at Daphne tidlig ga

beskjed om at dette var noe han fikk bestemme, siden han følte så sterkt for det. Han hadde derfor en stor diskusjon med seg selv om saken. På den ene siden mente han det var unødvendig. Men ut fra den jødiske tradisjonen var det viktig. To hensyn stod mot hverandre.

– Jeg snakket med folk som har ulike syn på saken. Jeg diskuterte både med aktive, troende jøder og jøder som er mer liberale og tilbakelente. Jeg leste artikler. Det var ingen lett beslutning. Alle i min familie er omskåret, og saken har aldri blitt diskutert. Det har alltid bare vært noe man gjør uten diskusjon. Men jeg ville vite hvorfor. Jeg ville ha en begrunnelse, forteller han.

Det argumentet som til slutt ble avgjørende for ham, var at han ikke ville frarøve sønnen muligheten til å bli en fullverdig, religiøs jøde når han blir voksen.

«Jeg tror generelt det er veldig dumt å forby noe som betyr så mye for folk.»

– Blant religiøst aktive jøder er det vanlig å mene at det å ha blitt omskåret som nyfødt er nødvendig hvis du vil være «fullverdig jøde». Det er ikke noe Daphne og jeg særlig opptatt av, eller enig i, men samtidig må vi ta på alvor at det er en del som mener dette. Det var dette som ble avgjørende for meg. Jeg ville ikke frata min sønn muligheten til å kunne velge å bli en fullverdig jøde som voksen. Jeg følte etterhvert at det var min plikt som far å gjøre dette – at det var den eneste ansvarlige tingen å gjøre, sier Peretz.

Ekteparet har mange jødiske venner.

– Våre jødiske venner er veldig liberale. Omskjæring blir sett på som en privatsak som man ikke legger seg borti. Det er greit å omskjære, og det er greit å droppe det. Smerte er vel det vanligste argumentet blant de som ikke gjør det. Samtidig finnes det en del jøder som er langt mer konservative enn de vi omgås. I min familie, for eksempel, ville de synes det var veldig rart hvis de fikk vite at Daphne og jeg i det hele tatt vurderte om vi skulle gjøre det eller ikke. Jeg nevnte det aldri for dem, forteller Peretz.

– Hva ville skjedd hvis du nevnte det?

– Jeg tror ikke de ville ha forstått at det i det hele tatt gikk an å tenke på spørsmålet. Så ville de ha argumentert sterkt for å omskjære, og vært ganske opprørte over at vi i det hele tatt vurderte saken. Hovedargumentet deres ville nok ha vært at jeg ikke burde la det være opp til min sønn å ta den beslutningen når han blir voksen. Og så ville de ha fokusert på min plikt som jødisk far, sier Peretz.

Både Daphne og Peretz er enig om

at det definitivt er mer diskusjon om omskjæring nå, enn det var tidligere, noe som tyder på at tradisjonen kan være på nedtur. Peretz' egne kvaler rundt spørsmålet satt opp mot familiens holdninger er et godt eksempel.

– Dette fører kanskje til at færre blir omskåret. Samtidig tror jeg dette kan gå i pendel. Tradisjonen er muligens på nedadgående kurs nå, men det kan ta seg opp igjen, sier han.

HUMAN-ETISK FORBUND har som nevnt gått inn for å forby omskjæring i Norge. Fri tanke forteller de to om årsakene til vedtaket, om skadene som kan oppstå og at en liten bitteliten andel av spedbarna faktisk dør av inngrepet. Vi nevner også det prinsipielle argumentet om at ethvert menneske bør få velge hvilken religion man ønsker å tilhøre når man blir gammel nok, uten å bli fysisk og irreversibelt merket med foreldrenes religion og kultur.

Det virker ikke som de medisinske argumentene har vært spesielt viktige for Daphne og Peretz.

– Jeg har ikke vært klar over at det er noen medisinsk risiko knyttet til det i det hele tatt. Det gikk heldigvis bra i vårt tilfelle, men hadde jeg visst at det var medisinsk risiko knyttet til det, ville jeg ha vært mer bekymret og skeptisk. Vi hadde nok valgt omskjæring uansett, ettersom Peretz var så tydelig på dette. Men jeg ville nok ha forsikret meg enda bedre om at alt var i orden, for å utelukke muligheten for medisinske komplikasjoner, understreker Daphne.

Verken Daphne eller Peretz er tilhenger av noe forbud.

– Jeg tror generelt det er veldig

dumt å forby noe som betyr så mye for folk, og som det er knyttet så sterke følelser til. Å forby omskjæring vil dessuten sende en svært negativ beskjed til verdens jøder. Jeg har ikke hørt så mye av disse forbudsargumentene du nevner her i USA. Jeg synes vel jevnt over at dette er en av de tingene staten ikke bør blande seg borti. I Frankrike har de for eksempel forbudt folk å bruke hodeslør. Det blir også helt feil. Stater bør ikke blande seg borti slikt. Det får være opp til den enkelte, sier Peretz.

– *Handler ikke individets rett til selvbestemmelse også om retten til selv å bestemme religiøs og kulturell tilhørighet? Ser dere at det kan oppfattes som feil å merke et nyfødt barn fysisk og irreversibelt med tilhørighet til en spesiell religion eller kultur, før barnet selv er i stand til å bestemme?*

– Jeg er ikke uenig i dette rent prinsipielt, men samtidig blir dette vanskelig for oss fordi det å ha blitt omskåret som barn av enkelte jøder sees på som veldig grunnleggende. Derfor er det fint for oss at sønnen vår er omskåret. Vi angrer ikke på det, sier Daphne mens Peretz nikker ved siden av.

Meninger

PORTRETT	MENNESKERETTIGHETER	KRONIKK	BØKER	HUMAN ETIKK	INFORMASJON
----------	---------------------	---------	-------	-------------	-------------

Satire og blasfemi

Satire har alltid vært et mektig våpen mot makta – Satiren – og blasfemien, når dét er på sin plass – er et mektig våpen mot makta, ved at den i sine gode øyeblikk evner å blottstille kritikkverdige holdninger på et spissformulert og morsomt vis, skriver filosof Morten Fastvold. i en kornikk på [Fritanke.no \(9681\)](#)

Satiremagasinet Charlie Hebdo kom på gata 24. februar, samtidig med at Fri tanke går i trykken. Forsiden denne gang sparker i alle retninger: Paven, Dominique Strauss-Kahn og jihadister er bare noen av dem som får gjennomgå i det nyeste nummeret.

RELIGIONSKRITISK ANARKOHUMORIST

Komiker og samfunnssatiriker Dag Sørås tar gjerne karakteristikken
«Den norske samvittighetens blødende anus» på gravsteinen.

01

Dag Sørås (37)

Prisvinnende komiker og skribent

Programleder for radioprogrammet *Sannhetsministeriet* på Nrk P2, der han serverer sine subjektive meninger om ting i uka som har gått.

Har en mastergrad i Engelsk fra NTNU.

Har turnert i inn- og utland med showet «Kognitiv Dissonans», snart ute på DVD.

Deltok nylig i Krenk 2015

Opprinnelig fra Narvik. Bor på Manglerud med samboer og sønn på 6 år

T Marianne L.L. Melgård F Thomas Brun

En lubben, ivrig logrende Chomsky er velkomstkomit  i rekkehuset på Manglerud, der Dag Sørås bor med samboer og seksårig s nn. Den raggete dachshunden er oppkalt etter en av Sørås' fremste forbilder: språkforsker, politisk aktivist og akademisk superstjerne Noam Chomsky.

– Chomsky åpnet hjernen min, sier Sørås.

– Jeg oppdaget ham i studietida, og boka «Understanding Power» gjorde at jeg så verden annerledes. Chomskys ukonvensjonelle tanker og analyser fascinerte en som alltid hadde vært opptatt av punk-rock, anarkisme og det opprørske, sier komikeren.

37- ringen fra Narvik omtales som

komikernes komiker, kjent for bitende samfunnssatire og (generell dr yskap) i sine standup-show. For Sørås er det uproblematisk om enkelte publikummere reiser seg og går i protest, for «de morsomste vitsene er gjerne de som kan gjøre folk forban-na». Tematisk sett kan nordlendingen hoppe fra overvåking til omskjæring, til egne problemer med tarmfunksjon eller panikkangst. Sørås kan uttrykke beundring for Syria-diktator Assads evne til ikke å bry seg om kritikk, eller sammenligne organisasjonen Med Israel for fred med «Med Behring Breivik for raseharmon ».

I ETTERKANT AV TERRORANGREPET på Charlie Hebdo i Paris, inviterte Bård Tufte Johansens norsk humorelite til arrangementet Krenk2015, med utfordringen: «Hvor langt kan man gå f r salen slutter å le?» Representanter

02

03

«Jeg er ganske fundamentalistisk i forsvaret av ytringsfriheten...»

for ulike trosretninger var på plass for potensielt å la seg krenke, og Dag Sørås var en naturlig bidragsyter. Sørås kjent for å raljere med religion, inkludert islam. I anmeldelsene av kvelden var det nettopp nordlendingen som gjerne ble trukket fram. Som i Dagbladet:

«...hans analytiske inngang, med et særlig øye for ideologenes egne, iboende motsetninger og det nærsynt hverdagslige i dem, gjør Sørås til en egnet komiker denne kvelden.»

– Opplever du at det finnes grenser for ytringsfriheten – kan det for

også i mot sånt som rasismeparagrafer. Om jeg sier noe islamkritisk kan det både fyre opp en med muslimsk overtro og tas til inntekt for en grumsete høyreekstremisme... Alt kan feiltolkes. Men jeg liker ikke begrepet blasfemi. Da godtar du på en måte det religiøse synet. Og krenking høres ut som provokasjon

eksempel bli for krenkende blasfemi?

– Jeg er ganske fundamentalistisk i forsvaret av ytringsfriheten, og mener det kun bør være lover mot oppfordring til vold. Ellers er ord bare ord. Jeg er

01 Dag Sørås var blant komikerne som stilte opp for å forsøke å krenke norske religiøse ledere, deriblant en rådgiver fra Human-Etisk Forbund.

02 Sørås var ikke klassens klovn, men en stille fyr, som ikke gjorde noe ut av seg før han begynte å studere i Trondheim

03 I underetasjen bodde en still og dypt kristen bestemor, som gjorde at Sørås studerte bibelen ganske inngående.

uten mening. Jeg så et klistremerke som sa det godt en gang; «Blasfemi er offerløs kriminalitet».

– Har du noen gang blitt truet som følge av provoserende humor?

– Et par ganger har jeg blitt redd for at det skulle bli slåsskamp, spesielt etter en kveld der jeg hadde kritisk materiale om Norges krig- ➤

01

føring i Afghanistan. Det viste seg å være en gjeng norske soldater i salen, som akkurat hadde kommet tilbake fra Kabul. De konfronterte meg etter showet på en måte som gjorde at jeg stakk rett tilbake på hotellet. Men det har vært lite, altså, på helt utrolig mange show, sier Sørås.

– En beskrivelse av humor er at det er argumentasjon der konklusjonen er feil. Er det dekkende?

– Ja, men følger du argumentasjonen hele veien må jo konklusjonen være rett, du var bare ikke klar for å godta den! Selv om humor sjelden får noen til å skifte standpunkt, kan jeg ha en påvirkningskraft ved å ta publikum med på å følge fakta, selv om det er ukomfortabelt. Noen blir kanskje skjøvet ut av sin komfortsone, og det er bra, sier Sørås.

HAN INVITERER OSS med fra stua i første etasje, opp i tredje der han har innredet et hjemmekontor. Veggene er dekket med bøker og innrammede plakater av forbilder, «i den grad han har noen». Noam Chomsky, naturligvis, samt komikere som Louis CK, Doug Stanhope og Bill Hicks. Inni-

«Mark Twain var nok verdens første standup-komiker.»

mellom har han rammet inn sitater, som filosofen Bertrand Russels «The secret to happiness is to face the fact that the world is horrible». Og Mark Twains «Get your facts first, then you can distort them as you please».

– Mark Twain var nok verdens første standup-komiker. Han hadde egne show og må ha vært tidenes beste. Jeg leste forleden boka hans *Letters from the Earth*, en samling av hans kristendomskritiske tekster. Twain var mye

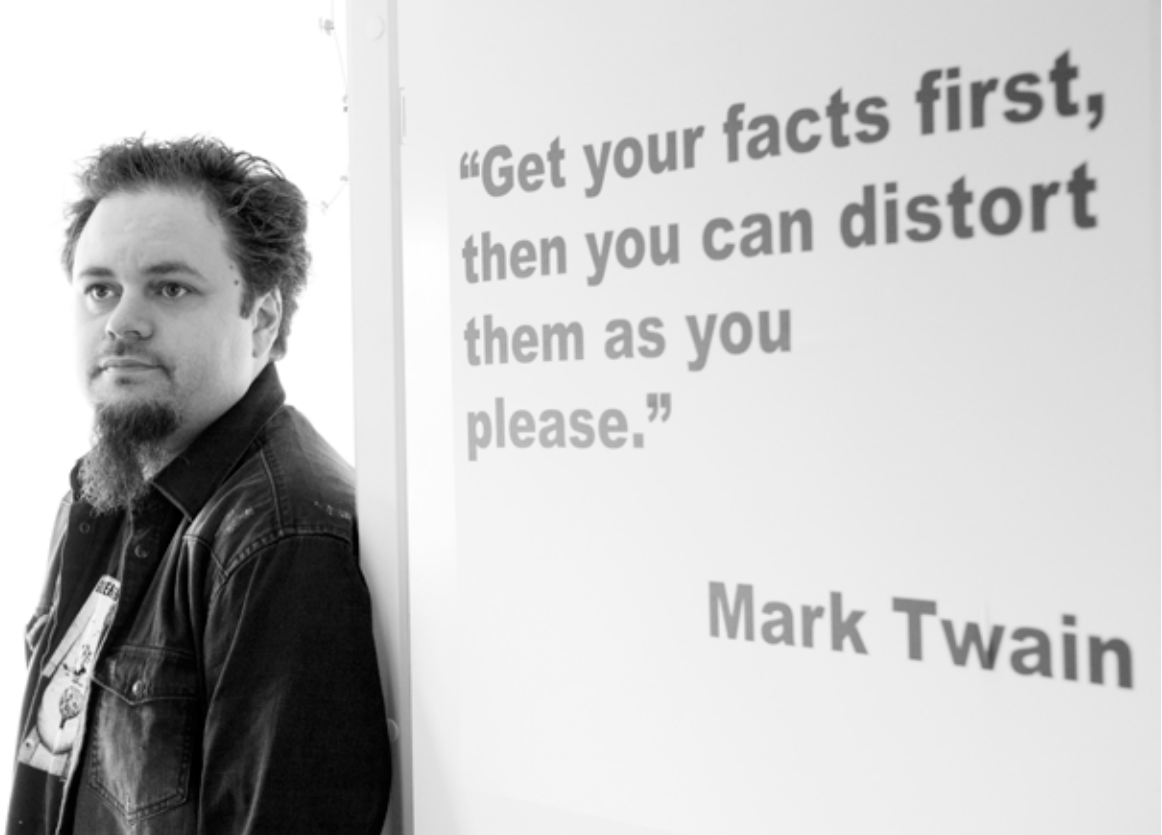
krassere enn Richard Dawkins, på slutten av 1800-tallet, sier Sørås.

– Men det tok noen år før jeg verdsatte selvstendig tenkning, sier han.

KOMIKEREN KJENNER SIN BIBEL bedre enn de aller fleste. Under oppveksten bodde Sørås og familien i generasjonsbolig, med en dypt kristen bestemor i underetasjen.

– Vi hadde et nært forhold, og selv om hun var liberal på de aller fleste områder – jeg gjemte øl i kjøleskapet hennes før jeg var gammel nok til å drikke – var det hennes fortje-

02

neste at jeg leste Bibelen hver dag i flere år fram til tidlige tenår. Jeg har nok lest samtlige kapitler flere ganger, til og med de drit kjedelige oppsummeringene av slekt i gammeltestamentet. Og jeg fikk en del tvangstanker av det. Det ble så ille at jeg på et tidspunkt måtte be til Gud bare foreldrene mine skulle kjøre til butikken, for at det ikke skulle skje noe med dem. Det var mye frustrasjon og bekymring.

– Ble det kristen konfirmasjon også?

– Nei, og da ble min antireligiøse far skikkelig glad. Da jeg ikke ville konfirmere meg kjøpte han en Amiga spillkonsoll til meg. Det begynte å skurre i en gradvis prosess, til dels på grunn av interessen for metall-musikk med religionskritiske tekster, til dels på grunn av bibeltekster som sa at homofile må dø. Etter hvert tenkte jeg mer selvstendig og kritisk, og meldte meg ut av kirka, sier Sørås.

HAN HAR VITSET MED klisjeen om at komikere alltid har en fortid som klassens klovn. Selv var han mer som klovnen etter arbeidstid – lettere deprimert og ensom, ifølge ham selv.

– Det er bare de som kjente meg veldig godt i ungdomstida, som ikke er overrasket over karrierevalget mitt, sier Sørås.

– For jeg sa ikke et ord gjennom hele videregående. Det var først når jeg var komfortabel at jeg snakket, og det skjedde sjelden. Hjemme i lille Narvik gikk jeg med blitz- og metal-klær, hadde kviser og ikke noe drag på damer. Kombinert med et stort ego, er det ikke vanskelig å se hvor uttrykksbehovet mitt kom fra, sier han.

Underveis i studietida i Trondheim – Sørås’ har en mastergrad i engelsk, med fokus på politikk og litteratur – var det en ung kvinne han likte godt. 24 år gammel inntok Sørås scenen for

01 «I Fri tanke får bli med opp på kontoret, der veggene er dekket av bøker og innrammede plakater og sitater av forbilder.

02 Chomsky er sosial, og kalt opp etter mannen som «åpnet» hodet til Sørås.

første gang.

– Det var et desperat forsøk på å sjarmere, etter at verken utseende eller personlighet hadde strukket til, og jeg meldte meg på et standup-show. Kvelden gikk fantastisk bra, det første showet kommer til å flashe foran øynene mine når jeg dør. Gangen etter gikk det jævla dårlig, men det var bra for utviklingen min, fastslår komikeren.

– Og hun du håpet å få innpass hos ...?

– Joda, det er dama jeg bor med i ►

dag. Men det var ikke bare den kvel-
den som skulle til, altså. Jeg måtte
jobbe i noen år til.

– *Hva vil du helst tematisere i din
stand-up?*

– Helst vil jeg pirke i hykleri og selv-
motsigelser, i utenrikspolitikk eller i
meg sjøl. Det forrige showet mitt het
«Kognitiv dissonans», det går på selv-
motsigende tanker. Det er ikke lett å
leve opp til egne idealer. Det er lettere
å kritisere andre dersom du er åpen
om egne feil og mangler, og derfor er
jeg ærlig om personlige svakheter.
Den humoren jeg beundrer aller mest,
er den som kan gjøre overveldende
tema interessante. Gjerne ved at du
ser ting gjennom en annens blikk.

– *Du har snakket om dine erfaringer
med panikkangst, blant mye annet.
Koster det å være såpass privat?*

– Det er et område der jeg ser at jeg
som komiker kan ha en konkret posi-
tiv effekt. Det er det fine svaret, at det
er noe altruistisk i det. Det ærlige sva-
ret er at det ikke gjør meg noe å snak-
ke om sånt, jeg velger tema ut i fra det
jeg tenker på og interesserer meg for å
snakke om. Og jeg ser ikke på det som
noe å skamme seg over. Å snakke om
ting du kunne vært flau over, bedrer
selvfølelsen, sier Sørås.

VI HOPPER FRA samtalen hjemme på
Manglerud, til standup-kveld på Jo-
sefines vertshus, to kvelder tidligere.
Dag Sørås har gått på scenen som
kveldens siste komiker, og lokalet er
fullt av pyntede, småfulle vestkant-
folk i tjueårene. Latteren sitter løst
når Sørås tar for seg tiggerforbud, og
forklarer hvorfor han trenger å stå på
en scene.

– I hverdagen orker jeg ikke nød-
vendigvis å si hva jeg mener. Møter
jeg en fyr på vei til skolen med sønnen
min, far til en annen elev, som begyn-
ner å legge ut om fortreffligheten ved

«...jeg skulle
gjerne sett
det empiriske
grunnlaget for
at mennesket
skulle være
noe å tro på..»

et tiggerforbud... Altså, jeg vil heller
knipses i balla enn å høre småprat
om kriminalisering av tigging, så jeg
jatter bare med til jeg kommer meg
unna. For selv opplever jeg ikke at jeg
gir til tiggere uten å få noe tilbake. Jeg
tipser tiggerne, det er en investering i
eget selvbilde, fastslår Sørås.

På Manglerud har Chomsky fått
nok av skravling, og dytter forhåp-
ningsfullt på besøket med en fuktig
snute.

– Han vet å skru på sjarmen og er
også glad i oppmerksomhet, kommen-
terer matfar. Og erkjenner at han også
er langt mindre påståelig i hverdagen,
enn han fremstår på scenen.

– Jeg er heller utpreget lettrørt, og
tar lett til tårene. Når jeg hører om en
rettferdighet som endelig blir oppfylt,
når folk engasjerer seg og får til end-
ringer i samfunnet, som med rever-
seringen av legers reservasjonsrett
mot å utføre abort. Og jeg kan grine
av reklamer, har jeg bare drukket litt,
forteller Sørås.

– *Og dette fra mannen omtalt i komi-
kerkretser som «Den norske samvittig-
hetens blødende anus»?*

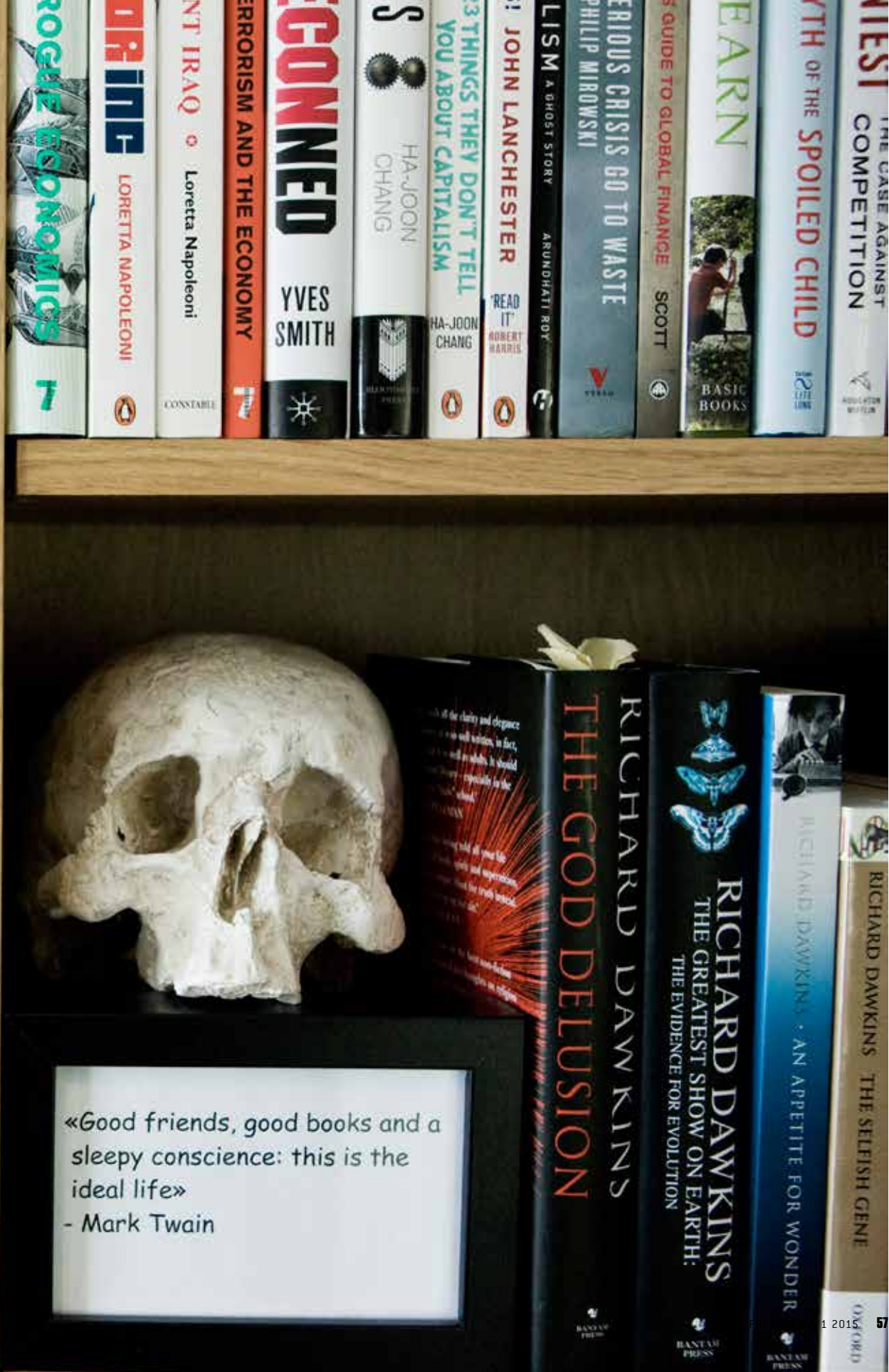
– Hehe, det sitatet tar jeg gjerne på
gravsteinen min. Men så tror jeg det
er ganske vanlig, kombinasjonen føl-

som og tøff i trynet, sier humoristen.

Praten på Manglerud er over, og
på vei mot døra deler Sørås med Fri
tanke at han anser Human-Etisk
Forbund som en viktig samfunnsak-
tør. Enn så lenge har han likevel ikke
meldt seg inn.

– Jeg er litt for glad i tanken om å
være en fri aktør, spesielt fordi jeg
er komiker. I farta sliter jeg med å
komme på spørsmål jeg er uenig med
forbundet i, sier Sørås og lener seg litt
tilbake.

– Men jeg skulle gjerne sett det em-
piriske grunnlaget for at mennesket
skulle være noe å tro på.

01

En menneskerett å søke, men ikke å få, asyl

Flyktningkonvensjonen ble utarbeidet i etterkrigstidens Europa, med hundretusenvis av fordrevne, for å presse statene til å ta ansvar.

Hva er menneskerettigheter? Leder for Menneskerettighetsakademiet, **Lillian Hjorth**, skriver om problemstillinger knyttet til menneskerettighetene. Send gjerne spørsmål til: lillan@mr-akademiet.no

Krigen i Syria, andre væpnede konflikter, fattigdom og autoritære regimers overgrep, har ført til den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig. Mer enn 51 millioner mennesker er på flukt verden over. De aller fleste er internflyktninger – folk på flukt i eget land – mens over 18 millioner har kommet seg over en landegrense og kan søke asyl i et annet land. I Verdenserklæringen om menneskerettighetene fra 1948, heter det nemlig at «Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse».

For di Verdenserklæringen ikke sier noe om statenes forpliktelser til å gi asyl, utarbeidet FN Flyktningkonvensjonen som ble vedtatt i 1951. I etterkrigstidens Europa med hundretusenvis av fordrevne, måtte statene presses til ansvar. Konvensjonens artikkel 1 sier at flyktninger med en «*velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase,*

religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe» må tilkjennes visse rettigheter og bli beskyttet mot å sendes tilbake til områder der deres liv og sikkerhet er truet.

SELV OM NÆR 150 STATER har sluttet seg til konvensjonen, har mange land sentrale i flyktningesammenheng – som India, Pakistan og land i Midtøsten – ikke gjort det. Sannsynligvis vegrer de seg for å anerkjenne rettighetene som flyktningene har krav på i oppholdslandet.

Det er for øvrig interessant at retten til asyl ikke er inkludert i de viktigste konvensjonene om menneskerettigheter, og at flyktningretten behandles som et eget fagfelt. Antakelig vil ikke statene, som de forfulgte ønsker å reise til, gjøre flyktningretten til et spørsmål om menneskerettigheter. Generelt kan man si at menneskerettighetene gir et dårligere vern for de som er utenfor og

Mer enn 51 millioner mennesker er på flukt verden over.

vil inn et land, enn for dem som er kommet inn og ikke vil ut.

FLYKTNINGKONVENSJONENS artikkel 1 er fremdeles den viktigste rettesnoren når statene vurderer hvem som skal

få asyl. Ulike stater kan imidlertid tolke artikkelen ulikt. Skal forfulgte homofile beskyttes? Hva med religiøse minoriteter, konvertitter og funksjonshemmede? Kvinner som frykter tvangsekteskap og æresdrap – skal de omfattes? Selv om FNs høykommissær for flyktninger har utarbeidet retningslinjer og EU-landene har en felles forståelse, finnes ingen internasjonal myndighet som i praksis kan avgjøre tolkningsspørsmål. Eksempelvis har seksuelle minoriteter rett til asyl i Norge, men ikke i andre land. Selv om Verdenserklæringen sier at alle kan søke asyl, er det ikke en menneskerett for alle å få det.

DE FLESTE AV VERDENS flyktninger finner nødhavn i nabolandene. Faktisk huser utviklingslandene 80 prosent av

01 Minst 300 flyktninger har omkommet under flukten over Middelhavet i begynnelsen av året. 3.500 båtflyktninger har mistet livet på vei til Europa det siste året, ifølge høykommissæren for flyktninger. Her er båtflyktninger reddet av den italienske kystvakten i 2014.

alle dagens forfulgte. Tyrkia, Libanon og Jordan har eksempelvis mottatt 2,8 millioner flyktninger fra krigen i Syria. For mennesker som vil søke asyl i Europa, venter store utfordringer. En av dem er strenge visumregler, som i praksis utvider retten til å søke asyl. EU krever visum fra de fleste flyktningeprodukerende landene. Hvis en person der oppgir asyl som formål for reisen, vil søknaden bli avvist. Videre bygger stater ved Europas yttergrenser grensesperringer og gjerder og intensiverer kontrollen for å hindre migrantene i å komme inn. Konsekvensen av den strenge politikken er at mange prøver å ta seg ulovlig inn, for eksempel i småbåter fra Afrika til Italia og Hellas.

F. Arnfinn Petersen

01

► **DEN ILLEGALE BÅTTRAFIKKEN** har eksplodert de siste årene og ført til utallige tragedier. Forliset ved den italienske øya Lampedusa høsten 2013, der 366 mennesker druknet, er bare et eksempel. Mer enn 20 000 mennesker har mistet livet i forsøkene på å krysse Middelhavet de siste tjue årene. Mange organisasjoner, deriblant Flyktninghjelpen, sier at det er totalt uakseptabelt at mennesker på flukt fra krig og forfølgelse må risikere livet for i det hele tatt å kunne søke asyl. Organisasjonen mener også at det er et problem at så mange europeiske stater tar imot så få. Av den knappe halve millionen asylsøkere som ble registrert i Europa i 2013, var det bare fem land som tok i mot brorparten, nemlig Tyskland, Frankrike, Sverige, Tyrkia og Storbritannia.

REGELVERKET SOM GIR mennesker rett til å søke asyl, mens det i stor grad er opp til landene selv å utforme sin asyl- og innvandringspolitikk, fører til ulik praksis. Mens Sverige tok imot 54 tusen asylsøkere i 2013, tok Norge imot knappe tretten tusen. Fordi det bare

er forfulgte flyktninger som har rett til asyl, mens flere andre søker, må myndighetene behandle hver enkelt sak individuelt. 65 prosent av alle asylsøkere fikk opphold i Norge i 2013, mens de resterende fikk avslag. Etter å ha investert krefter, fremtidshåp og store pengesummer på reisen til Europa, oppleves det negative vedtaket som et enormt nederlag. Mange bruker sin rett til å klage og klamrer seg til håpet om omgjøring. Andre reiser tilbake til hjemlandet frivillig. Atter andre vegrer seg og venter. Noen venter helt til politiet transporterer dem ut, om nødvendig med tvang. Det finnes også dem som går «under jorda». I 2008 ble det anslått at tolv tusen av de anslagsvis atten tusen som oppholdt seg «papirløst» i Norge, var asylsøkere med negativt vedtak. Det er også fem tusen med endelig avslag som bor på asylmottak rundt omkring i landet. Mange av disse kan ikke returneres. Hjemlandet kan nekte å ta imot dem, sikkerhetssituasjonen kan være for farlig eller så har norske myndigheter ingen returavtale. Selv om de får mat og tak over hodet, er hverdagen svært vanskelig. De er ulov-

01 Hellas er porten til Europa for asylsøkere, og i et forsøkt på å få kontroll med flyktningstrømmen opprettet staten forvaringsleire for asylsøkere i 2012. Leirene har fått sterk kritikk for umenneskelige forhold.

lig i landet og får ikke skattekort, bankkort eller andre viktige dokumenter. De har heller ikke krav på utdanning og arbeid. Livet deres er satt på vent. Uansett hvor vanskelig situasjonen er, vil de ikke tilbake til hjemlandet. For mange er den subjektive frykten for hva som vil møte dem, høyst reell.

DAGENS ENORME FLYKTNINGKRISE og hvordan vi forholder oss til den, er utfordringer vi vil bære med oss lenge. Hvordan vi svarer, vil ha konsekvenser, både for de som flykter og for oss selv. For i vår tid henger alt sammen med alt. Krieger der ute skaper asylsøkere her hjemme.

*Din tanke er fri
Hvem tror du den finner.
Den flykter forbi
Slik skygger forsvinner.
Den kan ikke brennes
Av fiender kjennes
Og slik vil det alltid bli
Din tanke er fri.*

*Jeg tenker hva jeg vil
Mitt ønske bestemmer.
I stillhet blir det til,
i ukjente drømmer.
Min tanke og lengsel
vil bryte hver stengsel.
Og slik vil det alltid bli
Min tanke er fri.*

*Og tvinges vi inn
Bak jernslåtte dører.
Da flykter den vind
som tankene fører
Fordi våre tanker
Kan rive ned skranker.
Og slik vil det alltid bli
Vår tanke er fri.*

Norsk tekst: Alf Cranner

Erik Tunstad er ute med en ny bok om evolusjon som retter seg mot dem som både vil forstå evolusjon og som ønsker å møte kreasjonister i åpen debatt.

BASERT PÅ EN SANN HISTORIE

Erik Tunstad er biolog, mangeårig forskningsjournalist nå høyskolelektor og fagbokforfatter. Han er særlig kjent som formidler av evolusjonsteori og biologi i Norge.

Har tidligere utgitt populærvitenskapelige bøker som:

Darwins teori – 400 år med evolusjon (2009)
Juks: hvordan forskere svindler – og hvorfor det ikke er så farlig (2011). Begge på Humanist forlag.

Nå aktuell med *Evolusjon – basert på en sann historie* (Humanist forlag)

T Erik Tunstad

Hovedpoenget er undertittelen: *Basert på en sann historie*.

Vi vet ikke med ett hundre prosent sikkerhet hvordan mennesket utviklet seg. Men vi har en god anelse – og den er neppe langt fra sannheten.

Vi vet heller ikke nøyaktig hvilke deler av det naturlige utvalg som frembragte vår høye intelligens, ei heller hva det var ved lys hud som i sin tid førte til at akkurat denne fargen slo an i Europa – men vi vet såpass mye, både om vår forhistorie, vår biologi og evolusjonens mange mekanismer, til at vi kan fortelle en god historie om dette, ikke alt for langt fra sannheten.

SETNINGENE OVER BURDE vært banale – men er det dessverre ikke.

Gang på gang er evolusjonsteorien blitt angrepet: dette er bare en teori – bare én av flere mulige fortellinger om livet.

Joda, jeg sa at evolusjonsteorien ikke er Sannheten, men å gå derfra til å si at enhver annen fortelling derfor er likeverdig, er å jukse, jukse eller være fryktelig dum. Du får velge det som plager deg minst.

Vi møter dette teori-argumentet oftest blant religiøse kreasjonister. Ikke helt til å leve med, men likevel som forventet. Det er

litt mer rystende å få det servert fra oppegående norske politikere.

I januar 2012 gikk Høyres daværende stortingsrepresentant, per i dag kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen ut i Aftenpostens og oppfordret til «Toleranse og vitenskapelighet».

Hendelsen som beveget ham, var den nyutdannede læreren Sigve Brekkes møte med norsk skole. Brekke var nylig ansatt i en stilling som naturfaglærer, og han følte seg diskriminert fordi rektor etter ansettelsen stilte ham ubehagelige spørsmål: Hvorfor hadde ikke Brekke nevnt at han var kreasjonist – altså evolusjonsbenekter?

Brekkes svar var at han ikke fant det relevant for arbeidet – som altså var å undervise i naturfag.

Røe Isaksen oppfordret til toleranse, og advarte mot den «illiberale» handling det ville være å forlange at en biologilærer forstår biologi. I skolen gjelder det altså ifølge Røe Isaksen andre regler for naturfag enn for fransk:

«Ville vi godtatt en fransklærer ... som avviste grunnreglene i fransk grammatikk?», spurte han, og svarte «Trolig ikke ...» – før ►

01 Nære slektninger: Lille Alan (10 uker) mates av sjimpansen Rosie (4). Sjimpanser og mennesker er hverandres nærmeste slektninger.

F NTB-Scampix

► han la til «...men parallellen halter».

Røe Isaksen syntes nemlig det var mer naturlig å sammenlikne en kreasjonist med en «overbevist revolusjonær som ikke godtok den borgerlig-kapitalistiske versjonen av Mao og Stalins terror». Ville en slik mann få undervise i historie, polemiserte han, og konkluderte: «Svaret er trolig ja.»

Og derfor burde altså en evolusjonsbenekter, en kreasjonist, få undervise biologi i norsk skole.

FOR DET FØRSTE, tok Røe Isaksen trolig feil. Norge hadde allerede rettspraksis innen feltet «lærere benekter overgrep mot menneskeheten». Lektor Olav Hoaas ble i 1976 dømt til fengsel og bot, for senere å bli oppsagt på grunn av Holocaust-benektelse; påstander om at nazistenes gasskamre ikke eksisterte. Røe Isaksen kan imidlertid ha hatt rett i sin antagelse om at en venstresidas folkemordbenekter ville blitt behandlet mildere.

For det andre: Verken biologi eller evolusjon er ideologi – det er vitenskap. Det er ikke noe man tror på – det er noe man forstår.

Om det er mulig for en historiker å benekte drapet på flere

Vi gjentar: Evolusjon er ikke noe du tror på – det er noe du forstår.

titalls millioner mennesker, og likevel beholde sin faglige ære – så får dette være historikernes problem – og ikke en unnskylldning for å mene at samme rela-

tiviserende unnfalleshett også bør være en dyd innen naturvitenskapene.

Innen naturvitenskap, som fransk, kan vi ikke fritt velge hvilke teorier vi tar hensyn til og hvilke vi «glemmer». Det er ikke en smakssak om jorda er flat eller rund. Du kan ikke velge å late som om hastighet ikke er produktet av vei og tid, i protest mot at Newton fjernet Gud fra likningene. Og du kan ikke undervise biologi uten evolusjon. At livet utvikler seg er et av vitenskapens best dokumenterte fakta, og teorien om hvordan det foregår den ditto best forståtte.

Det er mulig vi «må» være tolerante overfor andres overtro, men som Røe Isaksen selv forfektet: En fransklærer som ikke kan fransk, skal ikke undervise i fransk. Vi kan legge til at en biologilærer som ikke kan biologi, skal ikke undervise i biologi.

Vi gjentar: Evolusjon er ikke noe du tror på – det er noe du forstår.

1 Charles Darwin var en britisk naturviten-skaps-mann som anses som grunnleggeren av moderne evolusjonsbiologi. I sin bok *Artenes opprinnelse* framla Darwin sin verdensberømte hypotese om at alt liv på jorda er i slekt og har utviklet seg over mange millioner år. I samme bok foreslo Darwin også at naturlig utvalg var mekanismen bak evolusjonære endringer.

RØE ISAKSEN og kreasjonistenes problem er det samme: De forstår, eller «forstår», ikke betydningen av ordet «teori.»

Charles Darwin kom opp med en teori om at livet utvikler seg. Hva betyr egentlig denne setningen? At Darwin tenkte seg at livet utviklet seg, og skrev at han hadde en teori om det? Omtrent som når kjæresten din er sur, tilsynelatende uten grunn – og du tenker «Jeg har en teori om at hun har mensén»? Eller når du våkner en stille morgen i februar og tenker «Jeg har en teori om at det snødde i natt»?

Livet er fullt av teorier – om været og kjæresten, om hvor mye penger du har på kontoen, om at sidemannen på bussen ikke har vaska seg. Vi kan kalle dem ubekreftede antagelser. Det er ikke det vi snakker om her. Når vi bruker ordet teori i vitenskapelig sammenheng, har vi så definitivt lettet på gardinene for å se om det har snødd.

Den sterkeste påstand i vitenskapen må være et uomvistelig faktum – for eksempel det faktum at ordet faktum skrives med seks bokstaver. Slike fakta, hvor presise de enn er, har imidlertid begrenset anvendelighet. De er vanskelige å bruke til å analysere komplekse sammenhenger.

Setter vi store mengder fakta, eller data, inn i et system – kan de derimot utvikle seg i retning av å bli en teori.

Den franske matematikeren og fysikeren Henri Poincaré sa det slik:

Vitenskapsmannen må skape orden. Akkurat som hus er laget av murstein, er vitenskapen laget av fakta. Men en haug med murstein er ikke et hus og en samling fakta er ikke nødvendigvis vitenskap.

Ut over fakta er altså teorien den sterkeste og best begrunnete påstanden. Det kalles ikke en teori, for å signalisere at den er usikker – omtrent som din antagelse om snø og personlig hygiene. Kall det gjerne en uheldig bruk av ord, men ordet teori i vår sammenheng signaliserer at en påstand er så godt begrunnet som den kan bli.

DERFOR, ALTSÅ, TITTELEN: *Evolusjon. Basert på en sann historie.*

Min bok om livets utvikling er ikke sann på noen religiøs måte – men tar snarere, slik vitenskap skal, inn over seg at vi aldri kan vite «Sannheten» – vårt prosjekt er i stedet å tenke og jobbe på en måte som gjør oss stadig sikrere på at vi finner oss rett i nærheten av det som er riktig.

Evolusjonsteorien er altså ikke sann i vulgær betydning, men uendelig mye bedre enn alternativenene – for eksempel den såkalte intelligente design – ID – påstanden om at naturen bærer i seg spor av at den er skapt av en «designer».

Den amerikanske kreasjonistbevegelsen har spredd seg

2 Evolusjon. Basert på en sann historie er biolog og vitenskapsformidler Erik Tunstads nyeste bok, der han løser leseren gjennom livets fire milliarder år lange historie, fra de første cellene til det moderne mennesket. Boka omhandler også kritisk tenkning, vitenskapelig tenkemåte og metode, og tar et oppgjør med kreasjonisme/ID – den religiøst begrunnede motstanden mot evolusjonsteorien.

over hele kloden de siste tiårene, ikke minst takket være ID. Det er ikke riktig å si at den utfordrer evolusjonsteorien. ID har ingenting faglig å føre i felten, og kreasjonistene er hjelpeløse i faglig debatt.

De har imidlertid lettere spill på gateplan, på nettet, i klasserommene og i politikken, hvor de med sine løgner lett kan overvinne folk som kjenner evolusjon – men ikke altfor godt.

Evolusjon. Basert på en sann historie skulle opprinnelig bli mitt oppgjør med kreasjonismen, inspirert av mine egne, indre utbrudd, hver gang jeg havnet i diskusjon: Hvordan er det mulig å ikke forstå dette?

Det var før jeg innså flere ting: At, jo evolusjonens argument er uimotsigelig – men det spiller ingen rolle når din motstander er uærlig. Og; Evolusjonens argument er uimotsigelig, men det spiller ingen rolle når den ikke er tilgjengelig. Jeg satt selv på et vell av kunnskap, samlet gjennom tiår. Men ikke fra én bok, men derimot et helt bibliotek fylt med tykke bøker som heter nesten det samme: *Evolution*.

Det finnes selvsagt også tynnere, mer populære bøker, men disse tar bare for seg deler av fortellingen.

Den amerikanske kreasjonistbevegelsen har spredd seg over hele kloden de siste tiårene

Evolusjon. Basert på en sann historie måtte følgelig bli flere bøker i ett.

Det er en historie om livets utvikling, fra de første selvkopierende molekyler en gang i fortidens

tåke, hele veien fram til sitt foreløpige høydepunkt, hamsteren din.

Det er også en fortelling om hvilke krefter som former dette livet – altså noe så sjeldent som et forsøk på å lære opp en uerfaren leser i evolusjonsteori gjennom én enkel og morsom tekst, plassert mellom to permer som ikke befinner seg alt for langt fra hverandre.

Og ikke minst, er det en bok om kritisk tenkning. Når vi, halveis ute i boka vet hva evolusjon er og hvordan den virker, hvordan skal vi da tenke om den?

Dette er den største utfordringen, noe jeg forsto etter enda en innsikt, nemlig at kreasjonister er ufattelig kjedelige mennesker. De er ikke nødvendigvis uvitende om evolusjonshistorie og evolusjonsmekanismer. Det er bare at de ikke vil forstå! De mange løgnene de serverer, viser tydelig at de vet hva de gjør. De vil ikke forstå, av hensyn til sin gud.

Denne boka er ikke for dem – men for deg som ønsker å møte slike tanker i åpen debatt.

Forfatter og journalist Tom Stalsberg har skrevet dikt-samlingen *All right, himmelen* – som motvekt til den religiøse malstrømmen.

Tyv på salmespråkets marked

T Aslaug Olette Klausen

I januar kom forfatteren og Dagbladet-journalisten Tom Stalsberg med dikt-samlingen *All right, himmelen* på Aschehoug forlag.

Da Fri tanke møter ham for en kaffe sitter han med en pose gammeldagse buttons på bordet. Det er egnefinansiert promomateriell, met et bilde som skulle vært i boken.

– Når det gjelder dikt må man drive med alt mulig. Det er begrenset med hva slags oppmerksomhet en får for dem. Jeg er født i 1957, og er med det fra buttons-generasjonen. Tittelen er så kort og snappy, at jeg synes den passer til det.

Stalsberg omtaler seg selv som ateist. Han kommer fra en rasjonell familie på Eidsvoll. Rasjonaliteten har blitt forsterket av hans virke som journalist.

Men han kunne nok ha blitt en troende, hadde det ikke vært for pinsevekkelsen under hans oppvekst.

– Jeg har vært vitne til tungetale og gitarspill og en streng bestemor Lina. Jeg kan kanskje takke de damene med knute bak og tostemt barnetrosang for at jeg ikke tror i dag. De omvendte meg omvendt. Hurra for det!

ALL, RIGHT HIMMELEN har blitt omtalt som en sci-fi-salmer for troløse. Her stjeler han – som han sier det selv – litt fra salmespråkets marked.

– Noen av oss synes det er allright med hard core-humanisme, medmeneskelighet og menneskeverd også. Men vi tror ikke. Så da ville jeg bruke litt av det religiøse språket til å lage salmer for troløse. Noe av det er jo litt fint – selv om jeg ikke støtter innholdet. Nei, det gjør jeg virkelig ikke.

Stalsberg slår fast at boka med sine 61 fattige sider verken konkurrerer med

Bibelen eller Koranen.

– Men kanskje er det et lite pusterom for dem som synes det begynner å bli særs for mye religiøs støy.

– *Fortellerstemmen i boken er en kvinne. Hvem er hun?*

– Opp gjennom historien har det å være kvinne sjelden vært det enkleste. Det gjelder innenfor de fleste religioner. I min ikke-troende salmebok er det henne jeg stoler på, hun som skal rydde opp. Nå har det vært ham i flere tusen år, nå må vi stole på henne. Ingen tvil om det.

– «Det er ingen tvil om at det er verdenskvinnen som må ta over, sier han for å skåre billige poeng hos kvinner», sier han med et smil.

– *Et annet sentralt motiv er et rom-* ➤

01 Tom Stalsberg har brukt det religiøse språket til troløse salmer.

02 Boka er illustrert med egne mobilfoto..

02

F Tom Stalsberg

01

F TAslaug Olette Klausen

skip. Hva er det med romskipet?

– Romskipet er viktig. Det dukket opp som en mulighet for oss troløse til å komme til en annen type himmel. Eller kanskje skipet står dønn stille. Det er imaginært, det romskipet. Eller kanskje ikke? Men, det er ikke bra å ha en bruks-anvisning på en diktsamling. Folk får tolke og bli med, ha vindusplass på den ferden om de vil. Eller sitte igjen i sine egne vedtatte sannheter.

– Men byens gamle romskip, det er et vidt begrep. Det kan være en statisk by, eller en by som tar av. «Sci-fi-salmer» har jeg da også kalt samlingen som har et dystopisk bakteppe. En som leste mente den var en destillert utgave av Cormac McChartys *The Road*. Det er rom i det gamle skipet, både for romfolk og alle andre som ikke skal banke sin tro inn i huet på andre. Men du kan ikke være religiøs der. Vil du derimot være med oss bastante tvilere er det plass, men da må du regne med å bli krenket. Litt krenket, i hvert fall.

ALL RIGHT, HIMMELEN er imidlertid ingen krenkende diktsamling. I hvert fall ikke intendert slik. Stalsberg vil til og med trekke det så langt at dersom noen skulle lese diktene i blasfemisk retning, er det uforståelig vranglesing. Noen forsiktige banneord til tross.

– Nå er jo jeg slik at jeg ikke skjønner hva som er blasfemisk. Jeg tror kanskje jeg ikke har det store krenkegenet i meg. Det høres kanskje jålete ut og som kokettering, men nei. Skulle jeg gått rundt og blitt krenket av alt vi vantro blir kalt, da hadde jeg hatt store problemer. Livet er for jævlig – og for kort og spennende – til å bruke tid på å bli krenket, selv om jeg er en vantro hund uten hundehus. Jeg lyser meg selv i bånd, nei bann er det vel.

– Men jeg har jo reflektert over det. Jeg skulle nok vært mye mer blasfemisk. Jeg synes blasfemi skulle være

«Romskipet er viktig.»

en vekstnæring nå, i en seks-syv år fremover. Noen må lage en blasfemi-app.

Lysten til å skrike mot konsensus-tanken ligger under det hele. Han ser konsensus og konformitet bre om seg i så vel medier som samfunn. Selv han vært ansatt i Dagbladet i hele 25 år. Han er dermed også en del av den utviklingen han er kritisk til.

– *Den avisen er jo kjent for ikke å være nevneverdig kirkevennlig?*

– Jeg synes vi skulle vært mye tøfere på mange måter. Men vi tror ikke i Dagbladet. Vi tror ikke på mirakler. Det står vedtatt i statuttene våre. Sånn sett passer den avisen meg utmerket. Vi skal også være kulturradikale. Radikale lurar jeg litt på om vi er nå, men det gjelder de fleste aviser, sier han.

– Vi er, om ikke akkurat feige, så for forsiktige. Vi kunne ha tonet større flagg, på mange felt. Det handler kanskje om litt redsel for å støte noen, litt redsel for å miste lesere. Det gjør man jo i avis for tiden. Og så blir man ofte litt for sedat når en jobber i en kommersiell bedrift. En blir opptatt av bunnlinjer, og ikke språkets bunnlinje.

I LØPET AV KARRIEREN har Stalsberg vært blant annet fotograf, deskarbeider, korrespondent, sportsjournalist, filmanmelder, musikkanmelder, kommentator og drevet den daværende satiresiden i Dagbladet; «Splitter nye på siden». Sistnevnte trekker han frem som særlig givende.

– Vi fikk lov å gjøre nesten alt hva vi ville. Selv om det også var en del sjefer som ville legge oss ned. Vi drev krass satire også mot egen bedrift. Vi forsøkte å drive pressesatire mot oss selv, men der er pressefolk dårlige. Det er lite takhøy-

de for egenkritikk, refser han.

– Vi hadde som et slags motto å slå mot makta. Vanlige folk skulle få være. Vi hadde mye kirkesatire, og var satiriske mot islam også. Vi hadde blant annet noe vi kalte intervju med Mikke Muslim. Det høres ikke så morsomt ut nå, men det var det da.

Det var imidlertid ikke de religiøse som trakk siden inn for Pressens faglige utvalg (PFU) de fire gangene den havnet der. De mest sårede og vonbrotne var norske kjendiser. Kirken kan han ikke huske reagerte, noe han i ettertid lurar på om var et tegn på at de var for snille. Samtidig som det var en annen tid og en annen krenkelses-kultur.

STALSBERG MENER AT når en ser på hvilken enorm makt de religiøse samfunnene og organisasjonen har hatt opp gjennom tidene, skulle en for eksempel hatt en egen internsatiriker ansatt i Vatikanet. Det tror han hadde hjulpet mye.

– Hver moske burde hatt en egen «latter-scene», åpen for alle. Kan det være så farlig? God humor og ikke minst, ha innsikt nok til å ha selvironi.

Sistnevnte kan det tolkes som han besitter i godt monn selv. En ting er at han omtaler seg som å ha gått fra å være landets nest dårligste fluefisker, til nå å befinne seg helt nederst på fiskerrangstigen. Noe annet er svaret som kommer på spørsmålet om hva han håper å oppnå med diktboken. Det lyder kontant: «Absolutt ingenting». Og det har ikke bare med den smale sjangeren å gjøre.

– Den danske dikteren Yahya Hassan gjør en forskjell. Han har satt en ny dagsorden for hva en kan bruke poesi til. Diktene hans er bevisstgjøring. Min bok er en liten flis, og den endrer absolutt ingenting.

Bekjennelser i brevform

PRESTEN OG ATEISTENI

Didrik Söderlind og Stian Kilde Aarebrot

(Humanist forlag/Vårt Land-forlaget 2015)

El denne boken følger vi en brevveksling som fant stede mellom Söderlind og Aarebrot, ateisten og presten, over en periode på knapt et år. Sjangermessig er brevformen velegnet til langsom tenkning rundt de store spørsmål som utforskes her: Gir troen på en Gud et enklere liv? Eller er det kanskje ateisten som tar den enkleste utvei, fordi fravær av Gud også holder mange spørsmål på avstand? Og hva menes egentlig med «Gud»?

Selv om forfatterne respekterer hverandre, har de vilje til også å utfordre hverandre, noe som gjør at de hjemmesnekrede ideene om den andres posisjon synliggjøres og av og til punkteres. Viljen til å utfordre resulterer også i et eksperiment hvor ateisten skal be regelmessig, mens presten skal avholde seg fra det samme. Dette åpner for å erfare i hvilken grad troen holdes levende gjennom det en gjør.

Samtalen tar tidvis form som en refleksjon rundt både tvilen og troens velsignelse. Forfatterne blottlegger sine respektive livsanskuelser, samt veien dit. Ulikhetene til tross kan det også skimtes et skjebnefellesskap. Søken og lengsel etter mening synes å ha utgjort en viktig drivkraft for begge, og som det antydes i boken, får nok alle livsanskuelser noe av næringen gjennom fortellingens overskridende og integrerende kraft. Felles synes også skepsisen mot en privatisert livsanskuelse uten etiske konsekvenser i møte med andre.

CECILIE ELLEFSEN

Stoisismen som samtidskorrektiv?

STÅ I MOT

Svend Brinkmann

(Forlaget Press 2015)

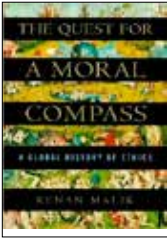
EFlere samfunnsforskere har karakterisert tiden vi lever i som kjennetegnet av «Selvets religion». Her utgjør oppvurderingen av «det indre selv» et kulturelt omdreiningspunkt; det er både det som skal realiseres, samt dit hvor individets oppmerksomhet (for)ledes i løsningen på alle slags problemer. I Selvets tidsalder er individets selvforbedring både mål og middel.

Denne antiselvhjelpsboken, som forfatteren selv omtaler den, er skrevet i forlengelsen av dette kritiske blikket. Hovedtesen er at en manisk utviklingstvang og grenseløs innoverskuig fostrer overfleksible mennesker med svekket evne til integritet og kollektivt ansvar; når mindfulness og nyliberalisme går hånd i hånd, er dette fordi ingen av dem leverer målestokker å kritisere overgripende strukturer ut i fra. Slik blir begge symptomer på en tid hvor ideen om *samfunn* er i ferd med å gå tapt.

Med en aldri så liten ironisk snert gir forfatteren en slags oppskrift på hvordan stå stødig i møte med samtidens kraftige vindkast. Motvekten er å finne hos stoikerne, hvor dydene sinnsro, selvbeherskelse og plikt gir individet et alternativt kompass å orientere seg etter.

På bokomslaget hylles boken for at den er lettlest og skrevet for «oss alle». Men for undertegnede blir dette også en innvending: Bokens tema er viktig, men *dens form* er til tider så lett og (tidsriktig) ironisk at den truer med å slå luften litt ut av innholdet.

CECILIE ELLEFSEN

En grei innføring

THE QUEST FOR A MORAL COMPASS: A GLOBAL HISTORY OF ETHICS

Kenan Malik

(Atlantic Books 2014)

En global etikkens historie, ikke bare vestens historie, har forfatter Kenan Malik satt seg fore å skrive. Leseren får derfor mer enn en oppfriskning av det vestlig-orienterte ex.phil-pensumet. Det må likevel sies at hovedfokuset er vestlig.

Malik er en av dem som mener en kronologisk tilnærming – det vil si innføring i både greske myter og antikkens filosofer – er passende for en introduksjon til etikkens historie. Selv om de gamle grekerne i høyeste grad er relevante, så er de første kapitlene noe tunge å komme seg gjennom. Uansett har sluttresultatet blitt et solid arbeid, god skrevet og med talende sitater. Malik er en historieforteller og det blir nesten like mye kulturhistorie som etikkens historie. De brede sveipene over historien gjør imidlertid at det ikke blir rom for å gå i dybden.

Selv om kristne leser den samme bibelen som før, og muslimer den samme koranen, tolker de det de leser ut fra allerede etablerte moralske ståsteder – som naturlig nok er forskjellig fra århundre til århundre, skriver Malik. Moderniteten førte med seg nye syn på moralitet – man spurte seg om hvorvidt de moralske påstandene var rasjonelle. Det var ikke nok å bli fortalt hva som var rett og galt, man søkte begrunnelser. Guds død gav grobunn for en ny tro, skriver Malik. Troen på at mennesker er i stand til å handle både rasjonelt og moralsk uten guddommelig overstyre.

Bokas historiske gjennomgang er noe baktung – det er lite historie og analyse fra nyere tid. Kanskje vi kan håpe på et andre bind?

NORUNN KOSBERG

Ved å handle høflig, *blir man høflig*, mente filosofen Aristoteles.

VÆR HØFLIG OG SNILL

T Norunn Kosberg, filosof og forfatter
F NTB-Scanpix

«Vi skal si snille ord» og «store barn skal hjelpe små barn». Dette er noen gode og gjennomtenkte regler som barna i Kapellvegen barnehage har laget. I sin nyttårstale fortalte kong Harald om da han fikk besøk av disse barnehagebarna og hvordan han ble imponert over barnas klokskap. Jeg slenger meg på kongens budskap og vil her slå et slag for høflighet og vennlighet. Slike gode egenskaper må vi trene på hvis vi skal bli flinkere, mente den greske filosofen Aristoteles. (I likhet med fysisk trening – som er langt oppe på manges lister over nyttårsforsetter.) Vi kan øve

01 Skal vi bli god på høflighet og vennlighet må vi faktisk trene på egenskapene, mente filosofen Aristoteles. Kanskje slik som disse jentene?

oss opp i gode karakteregenskaper som høflighet og vennlighet, mente Aristoteles, og hvis man starter med å gjøre en handling, og gjør den mange ganger, vil den gradvis bli en vane. Og for å leve det gode liv er det nødvendig, ifølge Aristoteles, å utvikle en god personlighet og gode karakteregenskaper.

NORDMENNENS FORHOLD TIL høflighet er et tilbakevendende «yndlingstema» blant mange utlendinger i Norge. De kommenterer at vi presser oss inn i trikken før andre får sjansen til å gå ut, vår manglede evne til å stå i kø, og at vi har en tendens til å glemme småordene «tak» og «unnskyld». Men kanskje dette er i ferd med å forandre seg? Et lite smil, en gest som signaliserer at den andre kan gå først inn døra, et «tak» når noen andre må flytte seg for at du skal fram, er små signaler som gjør at den sosiale omgangen i hverdagen flyter bedre, mer friksjonsfritt. Enkelte har spekulert i om vi i homogene Norge ikke tidligere har hatt behov for ►

► disse gestene, mens man i smeltingen New York og andre multikulturelle storbyer har måttet utvikle disse strategiene for en friksjonsfri offentlighet over lang tid.

AMERIKANERNES VENNLIGE «How are you?» eller «Have a nice day!» til fremmede er blitt tolket som falskhet. «De mener det ikke», har vært nordmenns anklager mot amerikanerne. Ønsket om at vi skal få en fin dag kommer kanskje ikke fra dypet av hjertet, men gjør det noe? Aristoteles mente at handlingene våre definerer hvem vi er. Når jeg sier «ha en fin dag!» utfører jeg en handling som definerer meg som en person som bryr seg om andre. Men det er ikke nok bare å si det. Aristoteles fokuserer også på at vi må ha den rette følelsesmessige motivasjonen for det vi gjør. Men ved å handle høflig, *blir man høflig*, mente han. Handlingene våre definerer oss. Vil du være en sjenerøs person, må du altså opptre sjenerøst. Vi kan øve oss på gode handlinger, slik at de blir faste karaktertrekk hos oss.

Høflighet har sammenheng med toleranse: det å tåle det hos andre vi ikke nødvendigvis er enige i eller liker, men som vi ikke kan unngå fordi vi lever (til dels) tett på andre. Noen ganger taper høfligheten når vi føler at andre trækker over streken eller behandler oss dårlig. Vi kan føle oss krenket av at vi fikk dårlig service i butikken eller at en venn kommer for sent til en avtale. Som det er blitt påpekt i den siste tidens krenke-debatter kan vi til en viss grad velge ikke å la oss krenke. Det betyr ikke at vi ikke skal si ifra når vi mener andre trækker over streken. Men vi kan si ifra uten å bli uhøflige. Raushet og tilgivelse, det er å huske alle de gangene vi selv har gått gjennom livet og gjort små og store feiltrinn, der andre

Det er nesten vitenskapelig bevist at hvis vi smiler til verden, vil verden smile tilbake.

har gitt oss litt slack. La oss ha dette i tankene og øve oss litt hver dag.

Vi er evig i møte med andre – på trikken, på jobben, i familien. Å møte andre innebærer et moralsk ansvar – vi kan gi noe godt, eller vi kan såre. Kongen siterte den danske filosofen K.E. Løgstrup, som mener at vi må ta innover oss at andres liv og lykke ligger i våre hender. Vi er ikke tilskuere, men deltakere i verden. For Løgstrup var «Den Andres Ansikt» kilde til empati. «Ansikt» («face») er også sentralt i høflighetsteorier hvor høflighet er blitt definert som å bidra til at andre ikke skal «miste ansikt».

ANSIKTETS BETYDNING for vår empati underbygges til en viss grad av moderne hjerneforskning. Ny (og for så vidt omstridt) forskning har avdekket en spesiell type hjerneceller kalt speilnevroner, som blant annet gjør at vi kan føle med andre og danner grunnlaget for evnen til empati. Når noen har en bestemt følelse, for eksempel sorg, aktiveres en rekke nevroner i hjernen, blant annet motorikken som styrer ansiktsuttrykk og mimikk. Speilnevroner fungerer slik at når noen ser at en person er trist, vil de samme nevronene som ble aktivert i den triste personens hjerne for å produsere mimikk og fø-

lelser, i stor grad også aktiveres hos den som ser det triste ansiktet. Man føler andres smerte, *bokstavelig talt*. På samme måte påvirker vi andre når vi smiler. Så det er nesten vitenskapelig bevist at hvis vi smiler til verden, vil verden faktisk smile tilbake!

Den som gjør noen vondt eller sårer noen vil ofte lide under det selv. Buddhistene tenker dette som *karma* – at handlinger du gjør vil slå tilbake mot deg selv. Det du gjør mot andre gjør du derfor (indirekte) mot deg selv. Karma til side, buddhistene har likevel et poeng: Det er en psykologisk innsikt at det du gjør mot andre påvirker din egen selvforståelse og selvfølelse. Oppfører du deg som en drittsekk er det ikke rart om du føler deg som en etter hvert. Det er ikke en god følelse. Det er ille å bli mobbet, men det er heller ikke bra å være en mobber, sa kongen i sin tale. De greske filosofene i antikken ville si at det siste faktisk er enda verre. «Det er verre å gjøre urett, enn å lide urett», mente de. At andre opptre som drittsekker kan vi ikke stilles til ansvar for, men vi kan passe på at vi selv ikke er drittsekker.

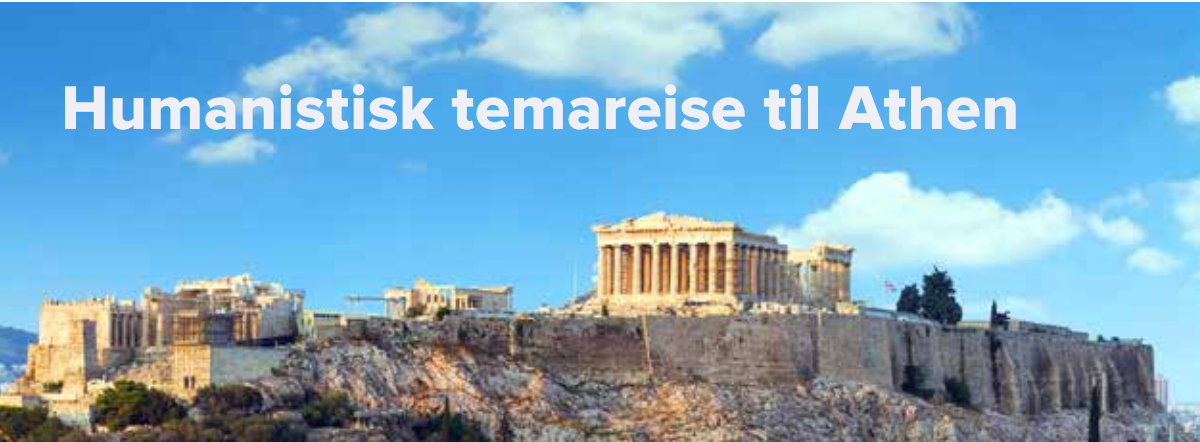
KONGEN HADDE MANGE gode poeng. Men jeg vil avslutte med et sitat av «kongen av pop», Michael Jackson. Han sang: «Vil du gjøre verden til et bedre sted – start med mannen i speilet.»

Tittetips

Her er kongens nyttårstale: <http://www.nrk.no/norge/les-hele-kongens-tale-1.12126643>

Humanistisk temareise til Athen

Den vestlige sivilisasjon har sine historiske, kulturelle og filosofiske røtter i Hellas og området rundt det østlige Middelhavet. 7-800 år før vår tidsregning oppstår det her en ny måte å forholde seg til virkeligheten på som bryter med all tradisjon. Bli med på temareise til Hellas og lær mer om «arven fra Athen».

Her besøker vi blant annet Akropolis og Delfi, og våre «medbragte» filosofer gir oss innføringer i Antikkens filosofi. Et sentralt spørsmål er: Hva i antikkens filosofi har vært viktig for en sekulær humanisme?

Det faglige programmet består av utflukter, forelesninger og filosofiske samtaler. I tillegg er det satt av tid til å nyte noe av det Hellas har å by på, inkludert Middelhavet!

Les mer på human.no/hellas.

www.humanistforlag.no

LIK HUMANIST FORLAG PÅ

OG FØLG OSS PÅ

Jeg ønsker å bestille stk *De ukjente krigerne* å kr 399,- (299 for HEF-medlemmer)
Jeg ønsker å bestille stk *Overvåkningssamfunnet* å kr 229,- (172 for HEF-medlemmer)
Jeg ønsker å bestille stk *Ukraina* å kr 369,- (277 for HEF-medlemmer)
Jeg ønsker å bestille stk *Alder— triumf eller tragedie* å kr 299,- (224 for HEF-medlemmer)

NAVN:

ADRESSE:

POSTNR./STED:

E-POST:

UNDERSKRIFT:

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

DISTRIBUERT AV
POSTEN NORGE

Humanist forlag AS
Svarsending 1039
0090 Oslo

HOVEDKONTOR

Brugata 19,
Postboks 9076
Grønland
0133 Oslo

Tlf 23 15 60 00
human@human.no

For mer informasjon:
www.human.no
Se også: facebook.no/
humanetiskforbund

FYLKESKONTORER

Østfold
Tlf 69 31 71 65
ostfold@human.no

Rogaland
Tlf 51 90 64 50
rogaland@human.no

Akershus
Tlf 23 15 60 80
akershus@human.no

Hordaland
Tlf 55 21 41 90
hordaland@human.no

Oslo
Tlf 23 15 60 60
oslo@human.no

Sogn og Fjordane
Tlf 57 67 53 90
sognogfjordane@human.no

Hedmark
Tlf 62 53 05 22
hedmark@human.no

Møre og Romsdal
Tlf 71 21 56 05
moreogromsdal@human.no

Oppland
Tlf 61 17 67 10
oppland@human.no

Sør-Trøndelag
Tlf 73 80 64 80
sor-trondelag@human.no

Buskerud
Tlf 32 89 36 70
buskerud@human.no

Nord-Trøndelag
Tlf 486 06 228
nord-trondelag@human.no

Vestfold
Tlf 33 31 32 05
vestfold@human.no

Telemark
Tlf 35 53 13 38
telemark@human.no

Nordland
Tlf 75 52 97 00
nordland@human.no

Aust-Agder
Tlf 37 02 41 00
aust-agder@human.no

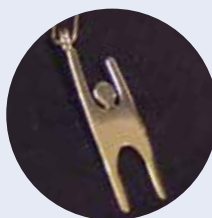
Troms
Tlf 77 65 81 98
troms@human.no

Vest-Agder
Tlf 957 59 541
vest-agder@human.no

Finnmark
Tlf 950 76 923
finnmark@human.no

For kontortider og annet, se **human.no**.

F. Dan-Raoul Husebø Miranda

Nettbutikken vår er blitt ny!

Human-Etisk Forbund har lansert ny nettbutikk-løsning. Den gjør det enklere å bestille varer – enten du er vanlig medlem som ønsker å kjøpe et av våre fine gull- eller sølvsmykker, eller du representerer et lokallag som skal bestille profileringsmaterieill.

Nettbutikken fører de gamle bestselgerne, som humanistsymbolet som sølvsmykke, enten til å ha rundt halsen, i ørene, som nål eller slipsnål, samt lommebøker, penn, nøkkelring m.m. Men vi har også nye produkter – som de stilige skinntskoene fra «Atheist Shoes» i Berlin.

Sjekk ut på nettbutikk.human.no

Den 23. februar 2015 hadde Human-Etisk Forbund 83 548 medlemmer.

Har du tenkt på navnefest?

Humanistisk navnefest er en høytidelig feiring av at barnet er født og har fått navn. Det er en glad og vakker seremoni, på et ikke-religiøst og humanistisk grunnlag.

I tillegg til en tale inneholder den kulturinnslag som musikk, sang og diktlesing. Under seremonien får barnet overrakt en navnetavle.

Humanistisk navnefest er et tilbud som er åpent for alle, og det er lokal lagene til Human-Etisk Forbund som står for gjennomføringen.

Les mer på human.no

Humanist på nett

Det frittstående tidsskriftet Humanist, som gis ut av Human-Etisk Forbund, går i løpet av året over til å bli hel-digitalt. Det gjenstår fortsatt to papirutgaver, som samtidig kommer til å bli tilgjengelig som digitalutgave.

Humanist skal også på nett være et sted for aktuelle livs-synsdebatter og spennende bakgrunnsstoff du ikke får andre steder.

Nettsiden er under utvikling, men allerede nå kan mange artikler leses på **humanist.no**.

Barn under 15 år?

Vi kan få offentlig støtte for medlemmers barn under 15 år, men du må selv registrere barna dine hos oss. Hvis du vil at den offentlige støtten skal gå til oss, send oss skjemaet du finner på **www.human.no/barn** eller kontakt oss på **medlem@human.no** eller 23 15 60 10.

Du kan også sende SMS til 2377: **HEF BARN** + barnets navn og fødselsnummer

Har vi riktige opplysninger om deg?

Over 4.900 medlemmer bruker vår **Min side**. Registrer deg du også!

På Min side kan du se hvilke opplysninger Human-Etisk Forbund har registrert på deg, og du kan også endre eller rette opp opplysningene.

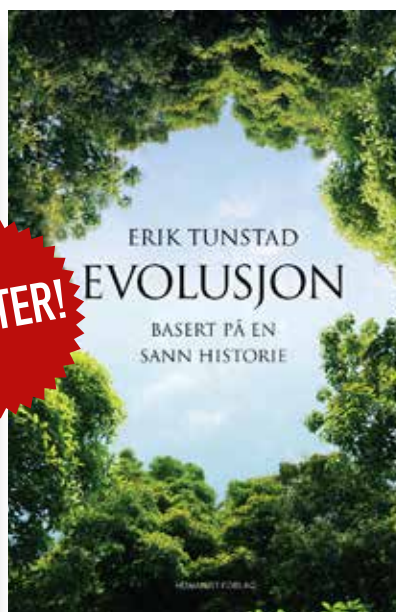
For å registrere deg på **minside.human.no** trenger du medlemsnummeret ditt. Det finner du ved siden av adressen på baksiden av dette magasinet. Du lager selv brukernavn og passord ved første gangs pålogging..

Kjenner du noen som ønsker å bli medlem? La dem sende SMS til 2377: **HEF medlem** og navn og fødselsdato. Da tar vi kontakt og tilbyr medlemskap.

Returadresse:
 Human-Etisk Forbund
 Boks 9076, Grønland
 0133 Oslo

hfi HUMANIST FORLAG

**DIDRIK SØDERLIND
 OG STIAN KILDE AAREBROT:**

Presten og ateisten

Stian Kilde Aarebrot er prest. Didrik Søderlind er ateist. De er komponister. Hvordan har det seg at de, som har mye annet til felles i livet, har så forskjellig livssyn? Gjennom brevskrivning blir de bedre kjent med hverandre og hva de tror på.

Kr 349

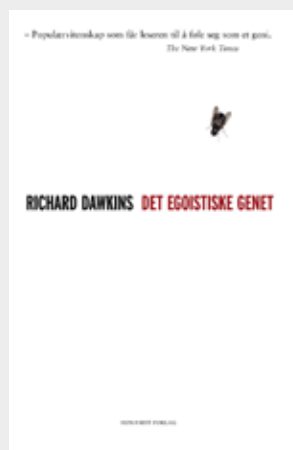
(kr 262 for medlemmer av Human-Etisk Forbund)

ERIK TUNSTAD: *Evolusjon*

Biologen og vitenskapsformidleren Erik Tunstad tar oss med gjennom evolusjonen: Livets fire milliarder år lange historie, fra de første cellene til det moderne mennesket. Boka omhandler også kritisk tenkning, vitenskapelig tenkemåte og metode.

Kr 399

(kr 299 for medlemmer av Human-Etisk Forbund)

BESTSELGERE I NYE OPPLAG

GUNNAR R. TJOMLID: *Placebodefekten*

«Det virker for meg!» Denne frasen hører vi til stadighet, både fra venner, i diskusjonsforum på Internett og i reklamer. Men hvorfor opplever folk at alternativ behandling virker for dem når vitenskapelig forskning viser at det ofte slettes ikke virker?

Kr 369 (kr 277 for medlemmer av Human-Etisk Forbund)

RICHARD DAWKINS: *Det egoistiske genet*

Her kan du lese om livet på jorda sett fra genenes synsvinkel. Genenes eneste mål er å bringe flest mulig kopier av seg selv videre til nye generasjoner, og til dette trengs et verktøy – organismen.

Kr 129 (kr 97 for medlemmer av Human-Etisk Forbund)